

Stalno stručno usavršavanje knjižničara u Hrvatskoj

Plazonja, Ivica

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:935788>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-10**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTERKARSTVO
Ak. god. 2020./2021.

Ivica Plazonja

Stalno stručno usavršavanje knjižničara u Hrvatskoj

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Daniela Živković

Zagreb, lipanj 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Zahvala

Mojoj Suzani, na ljubavi i strpljenju (Puchi Poo).

Sadržaj

Sadržaj.....	ii
1. Uvod.....	1
2. Što je cjeloživotno obrazovanje?	2
3. Profesionalno obrazovanje knjižničara na prostoru Hrvatske do 1976. godine.....	6
4. Neformalno obrazovanje knjižničara	13
4.1. Osnovno o stalnom stručnom usavršavanju knjižničara	14
4.1.1. Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara u Republici Hrvatskoj	17
5. Informalno učenje knjižničara	22
6. Istraživanje o informalnom učenju knjižničara u Hrvatskoj.....	24
6.1. Uzorak ispitanika.....	24
6.2. Rezultati istraživanja	29
7. Rasprava.....	36
8. Zaključak.....	38
9. Literatura.....	40
Popis slika	42
Popis tablica	43
Prilozi.....	44
Prilog 1. – Anketa koju su popunjavali ispitanici	44
Sažetak	52
Summary	53

1. Uvod

Uloga knjižnica i knjižničara se mijenja s obzirom na društveno-ekonomske promjene koje se događaju na globalnoj razini. Osim što u knjižnicama korisnici mogu doći do knjižnične građe, učiti ili provoditi istraživanje, knjižnice postaju i mjesta u kojima korisnici dolaze do traženih informacija posredstvom niza novih službi i usluga kojima se prate trendovi u društvu.

U današnje vrijeme stalno stručno usavršavanje jedan je od bitnih elemenata pripreme za ulazak u društvo znanja na kojem se temelji razvoj zemalja Europske unije. Putem stalnog stručnog usavršavanja tijekom svog života pojedinac stječe i osuvremenjuje svoje sposobnosti, znanja i kvalifikacije. Formalno obrazovanje tek je prva stepenica u profesionalnom razvoju i predstavlja temelj za ulazak na tržište rada. No, u posljednje je vrijeme naglasak na drugim oblicima učenja putem kojih se nadograđuju te kompetencije, znanja i vještine, primjerice neformalno i informalno učenje, kako bi osoba bila što konkurentnija na tržištu rada.

Neformalno obrazovanje obuhvaća organizirane programe učenja koji se provode izvan redovitog školskog sustava s ciljem unapređivanja kompetencija, znanja i vještina za osobne, društvene i profesionalne potrebe. Vrijednost ovog oblika edukacije brzo je prilagođavanje potrebama pojedinaca i tržišta rada. Informalno obrazovanje ili prirodno učenje odvija se bez vanjske organizirane pomoći, a plan učenja osmišljava i izvodi osoba koja uči.¹

Stručnost i obrazovanje knjižničara osnovna su pretpostavka za daljnji razvoj knjižnične djelatnosti. U ovom se radu govori o izobrazbi knjižničara u Hrvatskoj u kontekstu stalnog stručnog usavršavanja, s posebnim naglaskom na informalno učenje, u koju svrhu je provedeno istraživanje o informalnom učenju knjižničara u Hrvatskoj.

¹ Machala, D. Knjižničarske kompetencije: pogled na razvoj profesije. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2015., str. 179-201.

2. Što je cjeloživotno obrazovanje?

Obrazovanje je proces čiji je cilj oblikovanje pojedinca, a time i zajednice u kojoj djeluje pojedinac. Ono je glavni čimbenik koji vodi pravilnom funkcioniranju društva. U osnovi se obrazovanje dijeli na opće, koje je namijenjeno svim članovima zajednice, i na stručno, koje se odnosi isključivo na profesionalna zanimanja.

D. Machala definira cjeloživotno obrazovanje kao "...koncept koji prihvaća činjenicu da se kompetencije stječu formalnim i neformalnim obrazovanjem te informalnim oblicima učenja."² Ponekad nije moguće osnovnim formalnim obrazovanjem steći neke kompetencije uslijed nedostatka životnog ili radnog iskustva. U najnovije vrijeme cjeloživotno obrazovanje je, prije svega, obilježeno rastućom složenosti informacijske okoline, kako kvantitativno, tako i kvalitativno.³

Pojmu cjeloživotno obrazovanje prethodili su, ali se i dalje se s njim istodobno razmjenjivali drugi modeli sličnog, ne i posve istog značenja. To su: kontinuirano obrazovanje, permanentno obrazovanje i povratno obrazovanje.

Kod kontinuiranog obrazovanja pretežito se radi o profesionalnom neformalnom obrazovanju odraslih, a slijedi po završetku osnovnog obrazovanja. Vodeći se nekim shvaćanjima, kontinuirano obrazovanje podrazumijeva i trajno neprofesionalno obrazovanje, čak i školovanje odraslih nakon osnovnog obrazovanja. Neke definicije kontinuiranog obrazovanja idu jako široko, pa čak obuhvaćaju i obvezno školovanje djece, u kojem slučaju nestaje razlika između modela kontinuiranog i cjeloživotnog obrazovanja.⁴

Permanentno obrazovanje je ono koje se referira na trajno usavršavanje, tj. osiguravanje osposobljenosti prema novim spoznajama u određenom području. Ono je vrlo slično značenju kontinuiranog obrazovanja.⁵

Povratno (rekurentno) obrazovanje jest proces izmjenjivanja ciklusa učenja i rada tijekom života, te se to obrazovanje također podrazumijeva i kao metodologija za ostvarenje cjeloživotnog obrazovanja. Stoga povratno obrazovanje uključuje i neformalno obrazovanje te

² Machala, D. Knjižničarske kompetencije i trajna izobrazba knjižničara u Hrvatskoj: iz perspektive dionika na tržištu rada (poslodavaca i knjižničara). // Cjeloživotno učenje knjižničara: ishodi učenja i fleksibilnost / ur. Aleksandra Horvat i Dijana Machala. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. 2009. Str. 83-124.

³ Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazišta. Zagreb : Zavod za informacijske studije, 2008. Str. 13-14.

⁴ Pastuović, N. Cjeloživotno učenje i promjene u školovanju. // Odgojne znanosti 10, 2(2008.), str. 253-267. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/46484> (9.1.2021.).

⁵ Isto.

je njegovo značenje približno jednako konceptu kontinuiranog obrazovanja i konceptu obrazovanja odraslih. Ovi pojmovi su se s vremenom mijenjali, njihova značenja su se preklapala, te nemaju isto značenje u svim zemljama. Nešto kasnije se pojavljuje termin cjeloživotnog učenja koji ima skoro jednako značenje kao i termin cjeloživotno obrazovanje. Pokušava naglasiti potrebu preseljenja fokusa obrazovnog procesa od programa, odnosno od nastavnika do učenika, dok odrasli sami upravljaju u procesu učenja. Postoji i znanstvena osnova za promjenu naziva, jer je pojam učenja širi od pojma obrazovanja.⁶

Glavni ciljevi cjeloživotnog obrazovanja su: povećanje opće razine obrazovanja, podizanje konkurentnosti na tržištu rada, unapređivanje zapošljivosti i aktivno društvo, čime se doprinosi društvenoj sinergiji i smanjenju neravnopravnosti u društvu, odnosno razvoju demokracije u društvu. Na osobnoj razini, cjeloživotno učenje stvara u osobi osjećaj radost kod susreta s novim spoznajama, osjećaj vlastite odgovornosti za sebe i za ambijent u kojem živi. Navedeno ne isključuje tradicionalne osnovne vještine pismenosti i računanja, jer su iste preduvjet da bi se stekle nove vještine.⁷

Tradicija obrazovanja i učenja odraslih u Republici Hrvatskoj datira s početka 20. stoljeća, a u njemu su djelovali Albert Bazala i Andrija Štampar, utemeljitelji obrazovanja odraslih. Rad i djelovanje Bazale i Štampara poslužili su kao osnova za razvoj obrazovanja odraslih. Šezdesetih godina 20. stoljeća, kad je Hrvatska bila jedna od vodećih zemalja andragoške i stručne znanstvene misli, obrazovanje odraslih je doživjelo svoj uspon.⁸

Do 2004. godine u Republici Hrvatskoj se obrazovanje odraslih odvijalo na razini osnovne i srednje škole, da bi iste godine bila donesena Strategija i akcijski plan obrazovanja odraslih.⁹ Danas su Hrvatskoj aktivne tri organizacije koje zastupaju i promoviraju interese institucija za obrazovanje odraslih i širenja andragoške prakse: Hrvatsko andragoško društvo, Zajednica ustanova za obrazovanje odraslih te Hrvatska zajednica pučkih otvorenih učilišta.

U cjeloživotnom obrazovanju vrednuje se svaki oblik obrazovanja, što uključuje formalno obrazovanje, odnosno programe koje je odobrilo Ministarstvo znanosti i obrazovanja u svrhu stjecanja stručnih zvanja, kompetencija i vještina; neformalno obrazovanje kao procese učenja

⁶ Pastuović, N. Cjeloživotno učenje i promjene u školovanju. // *Odgovorne znanosti* 10, 2(2008.), str. 253-267. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/46484> (9.1.2021.).

⁷ Rogić, A.M. Značenja cjeloživotnog učenja u kontekstu međunarodnih tijela i organizacija. // *Acta Iadertina* 11, (2014), str. 49-67. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/280172> (7.1.2021.).

⁸ Hrvatska – obrazovanje odraslih.2018. // EACEA National Policies Platform. Dostupno na: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/adult-education-and-training-14_hr (7.1.2021.).

⁹ Cjeloživotno učenje i obrazovanje odraslih. 2020. // ASOO. Dostupno na <https://www.asoo.hr/obrazovanje/obrazovanje-odraslih/cjelozivotno-ucenje/> (7.1.2021.).

koji su organizirani i usmjereni na osposobljavanje i usavršavanje za rad, socijalne aktivnosti i osobni razvoj; te informalno obrazovanje koje se odnosi na aktivnosti gdje osoba iz svakidašnjeg iskustva i svoje okoline usvaja uvjerenja, pozitivne vrijednosti i znanja i ne mora se odvijati na svjesnoj razini (npr. razmjena znanja u obitelji ili među prijateljima).¹⁰

Kad je riječ o Hrvatskoj i njenim ulaganjima u cjeloživotno obrazovanje, malo je točnih podataka o rasprostranjenosti cjeloživotnog obrazovanja u Hrvatskoj, budući da o toj temi istraživanja gotovo i nema. U 2017. godini Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO) provela je sveobuhvatno istraživanje o obrazovanju odraslih, iz kojeg je dobivena slika cjeloživotnog obrazovanja u Hrvatskoj.

Prema rezultatima agencijskog istraživanja, oko 34% ispitanika starosti od 25. do 64. godine sudjelovalo je u jednom od programa formalnog ili neformalnog obrazovanja. Participiranje u postupku obrazovanja osoba starijih od 25 godina izmjereno je putem dvaju setova pitanja koja su se upotrebljavala kao pokazatelji procjene broja osoba koje sudjeluju u programima formalnog i neformalnog obrazovanja.¹¹

Rezultati su pokazali da je 6,4% ispitanika u posljednjih godinu dana bilo sudionicima u jednom od programa formalnog obrazovanja. U Hrvatskoj se broj polaznika programa formalnog obrazovanja u dobi od 25. do 64. godine kreće između 5,4% i 7,4%. Većina sudionika koji su stariji od 25 godina pohađala je stručni studij, visoku školu, diplomski ili integrirani stručni studij.

Nadalje, rezultati istraživanja su pokazali da je ukupno 31,6% ispitanika sudjelovalo u jednom od oblika neformalnog obrazovanja te između 29,7% i 33,5% referentne populacije.

“Prema istraživanju, najzastupljenije vrste neformalnog obrazovanja bile su:

- radionice ili seminari na radnom mjestu ili u slobodno vrijeme (24%)
- praktično osposobljavanje na radnom mjestu (18%)
- tečajevi na radnom mjestu ili u slobodno vrijeme (17%)
- plaćena privatna poduka uz pomoć učitelja ili tutora (4%).”¹²

¹⁰ Kitić, M. ...et.al. Cjeloživotno obrazovanje s ciljem postizanja poslovnog napretka i stvaranja financijskih vrijednosti. // Učenje za poduzetništvo 2, 1(2012), str. 53-61. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/192286> (7.1.2021.).

¹¹ Cjeloživotno obrazovanje u Hrvatskoj – koliko je zaista aktualno?. 2021. // Mentorica.biz. Dostupno na <https://mentorica.biz/pitanja-i-odgovori/osnove-poduzetnistva/cjelozivotno-obrazovanje-92/> (9.1.2021.).

¹² Isto.

Na pitanje tko se u Hrvatskoj najviše obrazuje, može se reći da je to mlađa populacija do 40 godina i osobe s višom i visokom stručnom spremom. To su osobe koje su zaposlene i koje najčešće žive u gradu. Govoreći o prihodima osoba koje se školuju u ovom obliku, može se zaključiti da su to osobe koje ostvaruju srednje ili više osobne prihode, što se posebno odnosi na sudjelovanje u neformalnom obrazovanju¹³.

Najočitija motivacija za ulazak u proces obrazovanja odraslih među populacijom koja je podvrgnuta istraživanju bila je poboljšanje profesionalnih sposobnosti. Zatim slijede nadopunjavanje znanja, provođenje dodatnih radnih treninga, učenje tema od osobnog interesa koje nisu povezane s radom, stjecanje novih vještina koje su korisne u svakodnevnom radu i na samom kraju, učenje u svrhu poticanja vlastitog intelektualnog razvoja.

Proces ulaska u formalno i neformalno obrazovanje vođeni su različitim zahtjevima: od zahtjeva nadređenih, učenjem radi pronalaska bolje plaćenog posla ili posla u inozemstvu, pokretanjem vlastitog posla te sudjelovanjem u programima druženja s prijateljima. Poboljšanje poslovne sposobnosti najvažniji je razlog za ulazak u program formalnog ili neformalnog obrazovanja, što pokazuje da osobe, naročito poduzetnici i vođe, prepoznaju koliko je važno cjeloživotno obrazovanje. U globaliziranom svijetu koji se neprestano mijenja i napreduje, nova znanja i vještine osiguravaju napredak, razvoj i rast osobe koja se educira, a svakako i ambijenta u kojem osoba živi i djeluje.¹⁴

Svi sudionici studije imaju vrlo pozitivan stav prema obrazovanju odraslih, bez obzira radi li se o formalnom obrazovanju ili programima neformalnog obrazovanja. Sudionici smatraju da će svako drugo korisno znanje donijeti različite osobne i profesionalne koristi, kao i da bi se trebalo ulagati u vlastiti razvoj. Broj od 34% hrvatskih građana koji sudjeluju u programima formalnog ili neformalnog obrazovanja nije mali, no on bi se morao znatno povećati.¹⁵ Stoga je razvijen strateški okvir za pomoć, a ASOO je izradila “Strateški okvir promocije cjeloživotnog učenja u Republici Hrvatskoj 2017.-2021.”

¹³ Cjeloživotno obrazovanje u Hrvatskoj – koliko je zaista aktualno?. 2021. // Mentorica.biz. Dostupno na <https://mentorica.biz/pitanja-i-odgovori/osnove-poduzetnistva/cjelozivotno-obrazovanje-92/> (9.1.2021.).

¹⁴ Isto.

¹⁵ Isto.

3. Profesionalno obrazovanje knjižničara na prostoru Hrvatske do 1976. godine

Kao i u Europi toga vremena, knjižničarsku službu u Hrvatskoj do 16. stoljeća su vršili uglavnom svećenici ili sveučilišni profesori. Razvoj knjižničarske službe odvija se istodobno odvajanjem knjižnica iz skriptorija, odnosno osnivanjem prostora za pohranu i smještaj knjiga. U Hrvatskoj općoj enciklopediji navodi se očuvani rukopis *Splitskog evanđelistara* iz 7. stoljeća koji predstavlja jasno svjedočanstvo o egzistiranju najstarije hrvatske knjižnice u katedrali Sv. Dujma u Splitu. Benediktinci, franjevci, cisterciti, dominikanci i ostali svećenički redovi u svojim samostanima imaju zbirke knjiga, od kojih će neke kasnije prerasti u respektabilne samostanske knjižnice.

Na teritoriju Hrvatske u okviru isusovačkih kolegija osnivaju se gimnazije s knjižnicama, javno obrazovanje u 16. i 17. stoljeću pokreću crkveni redovi te se propisuju pravila uz obrazovni rad, knjižnicu i dužnosti knjižničara. Poslovi i uloga knjižničara u Akademijinoj knjižnici u 17. stoljeću biva sve složenija, budući da su članovi kolegija zauzeti nastavom. Stoga posao knjižničara preuzima rektor, predstojnik više škole ili član kolegija s jedinom dužnošću knjižničara. Česte fluktuacije knjižničara činile su službu otegotnom. Uspostava javnih knjižnica u Hrvatskoj (17. st.) nije bila moguća zbog neprestane borbe protiv Turaka. Matija Kirinić, profesor opće povijesti, bio je prvi knjižničar zagrebačke Akademije kojeg je izabralo vijeće Akademije 1776. godine. Kirinića 1780. godine zamjenjuje Josip Mikoczy. Knjižničarska služba toga vremena bila je pod ingerencijom upravitelja gimnazije, odnosno Akademije te su se na mjestu knjižničara izmjenjivali profesori kojima to nije bila stalna dužnost. Značajno mjesto u povijesti hrvatskog knjižničarstva zasigurno zauzima i Nikola Škrlec. Škrlec je zaslužan za formiranje plana koji brine o sastavu knjižnog fonda, odgovarajućem bibliotečnom prostoru te je zaslužan za vođenje brige o uposlenju samostalnog bibliotekara.

Zalaganje oko uspostave javne “narodne” knjižnice u Zagrebu, što je uključivalo i formiranje profesionalne knjižnične službe, nastavljali su istaknuti hrvatski intelektualci 19. stoljeća. Među njima je važno istaknuti Matiju Smodeka, koji se zalaže za poboljšanje statusa knjižničara te ukazuje na loše stanje knjižnice na zagrebačkoj pravoslavnoj akademiji.¹⁶

¹⁶ Machala, D. Knjižničarske kompetencije: pogled na razvoj profesije, str. 71-77.

Razvoj modernog knjižničarstva u Hrvatskoj počinje od 1875. godine. Ta je godina znakovita za razvoj knjižničarske struke, jer je osnovana Kraljevska Sveučilišna knjižnica u Zagrebu, koja je na mnogo načina potakla razvoj suvremenog knjižničarstva i profesionalizacije struke u Hrvatskoj. Propisi kojima se regulirao rad knjižnica u Austro-Ugarskoj Monarhiji zvali su se “Instrukcije”, a donesene su 1825. godine i bile su aktualne do kraja Monarhije. U “Instrukcijama” se navode pravila i propisi koji se odnose na status knjižničara.

Prvi ravnatelj Kraljevske Sveučilišne knjižnice, Ivan Kostrenčić, zahtijeva da bude jednako plaćen kao i drugi ravnatelji sveučilišnih knjižnica u carstvu, a to je pravdao, osim akademskim obrazovanjem, poznavanjem literature i jezika, enciklopedijskim znanjem, znanjem u diplomaciji, bibliografiji i dr. Doda li se još tome da je Kostrenčić sam obavljao poslove koje su se u drugim knjižnicama obavljale u timu, plaća od 1400 forinti i nije bila velika. Premali broj osoblja, česte fluktuacije te objedinjavanje fonda činili su probleme s kojima se prvi ravnatelj susretao do kraja njegove karijere.¹⁷

Godine 1887. dogodio se pomak koji je rezultirao zakonom te je mjesto knjižničarskog pristava sistematizirano, ali natječaj je raspisan tek 1889. godine. Kako bi uskladio rad zagrebačke knjižnice s ostalim sveučilišnim knjižnicama, Kostrenčić je sastavio natječaj i postavio uvjete. Od kandidata se tražilo da ima završene sveučilišne znanosti i zahtijevao se postignut doktorat ili pravnički državni ispit. Zainteresirani kandidati trebali su poznavati nekoliko stranih jezika, a tražilo se i znanje krasopisa.¹⁸

Propisani poslovi za knjižničare bili su:

- Upravljanje ukupnim poslovanjem i inventarom knjižnice
- Administrativni i financijski poslovi
- Praćenje domaće i strane literature, te poslovi koji uključuju nabavu
- Održavanje knjižnog fonda
- Formalna i sadržajna obrada građe
- Rad s korisnicima.¹⁹

Sukladno običajima ostalih sveučilišnih knjižnica carstva, Kostrenčić predlaže za kandidata probni rok. Usprkos svim problemima koji su ga usporavali, Kostrenčić privremeno zapošljava Velimira Deželića i Stjepana Ortnera. Obojica ubrzo polažu tražene ispite, Deželić doktorat iz

¹⁷ Švenda-Radeljak, K. Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva. Zagreb : Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018. Str. 11-40.

¹⁸ Isto.

¹⁹ Isto.

filozofije, a Ortner državni pravni ispit, te se tako sječu formalne kvalifikacije za stalno zaposlenje u knjižnici. Slika zaposlenih početkom 1898. godine je izgledala: Kostrenčić kao ravnatelj s dvojicom pomoćnika, dr. Velimirom Deželićem i dr. Stjepanom Ortnerom (pristavi 2. razreda), pisar Virgil Diković, podvornik Ivan Punjek i sluga-pomagač Mato Kondras.

Novim zakonom od 12. rujna 1918. godine poboljšava se materijalni i nematerijalni status knjižničara. Tim zakonom ravnatelj može biti svrstan u VI ili VII razred. Ravnatelja iz VI razreda imenuje kralj na banov prijedlog, a ravnatelja iz VII razreda imenuje ban na prijedlog Akademičnog vijeća. Budućim knjižničarima smatraju se vježbenici u knjižnici, tako da je sama knjižnica preuzela edukacijsku ulogu u području knjižničarstva.²⁰

Postojeća politička situacija u Europi i svijetu pridonijela je da taj zakon nikad nije bio primijenjen. Napravljen na temelju Deželićevih nacрта, uključivao je najsuvremenije odredbe toga vremena, što je činilo važnost tog zakona neospornim. Dijelovi zakona koji nisu bili integrirani, a Deželić ih je držao bitnima, jesu polaganje stručnog ispita te rad osoba sa završenom gimnazijom u obliku pomoćnih knjižničara. Takvim razmišljanjem i djelovanjem, Deželić je bio ispred svoga vremena, jer je time stvorio pretpostavke za budući razvoj knjižničarstva.

Stvaranjem države Srba, Hrvata i Slovenaca dolazi do svojevrsnog nazatka u odnosu na stanje u dvojnoj monarhiji. Uzrok tome bila je loša, pa i nikakva zakonska regulativa kojom bi se uredili financiranje i status knjižnice. Problemi su bili i velika ekonomska kriza iz 1927. koja je devastirala ionako loše gospodarstvo, ali i velikosrpska politika koja je imala tendenciju financirati područja koja su pripadali Srbiji. Ipak, 1929. godine uvode se pravila o polaganju stručnog ispita, koji su trebali polagati svi zaposlenici u zagrebačkoj Sveučilišnoj knjižnici, vodeći se obzirom opsega za svako zanimanje. Kako nije postojao sistem formalnog obrazovanja ni literatura, stručni ispiti su se održavali u knjižnici, a ispitivači su bili kolege koji su obilovali iskustvom i kompetencijama. Obaveza polaganja stručnog ispita ticala se samo zaposlenika Sveučilišne knjižnice u Zagrebu, jer su oni bili državni činovnici u zanimanju knjižničara. Osoba koja je prva pristupila ispitu u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu bila je Eva Verona. Hrvatski knjižničari toga turbulentnog vremena imali su za uteg nedostatak potrebne zakonske regulative, što je obrazovanje za knjižničara stavilo u individualnu sferu. Godine 1931. konstituirala se prva udruga knjižničara u Jugoslaviji (Društvo bibliotekara Jugoslavije), te se osnivaju ogranci pod nazivom Sekcije. Najaktivnija je bila zagrebačka Sekcija koja 1937.

²⁰ Švenda-Radeljak, K. Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva, str. 41-69.

godine izrađuje “Nacrt pravila za stručno obrazovanje bibliotekara”. Stručni ispit tadašnji knjižničari smatraju nedostatnim i da nigdje nije definiran način na koji bi kandidat stjecao potrebna stručna znanja, pa kandidatima nije preostalo ništa drugo nego da uče iz iskustva i prakse kolega.²¹

U razdoblju Nezavisne države Hrvatske (NDH) nije pronađeno ništa o razvoju knjižničarske profesije osim dvije inicijative. U jednoj inicijativi je riječ o traženju izjednačavanja knjižničarskih statusa s ostalim državnim službenicima istog kvalifikacijskog razreda, a druga govori o sustavu edukacije knjižničara.

Slijedi razdoblje koje je obilježeno stvaranjem nove jugoslavenske države. U novoj državi status knjižničara se regulira 1946. godine u sklopu ukupnog statusa službenika “Zakonom o državnim službenicima”, a 1947. godine donesena je „Osnovna uredba o bibliotekarsko-arhivističkoj struci”. Uredba razjašnjava pojam struke, pripravnički staž, otkazne rokove, honorarne službenike i zvanja. Predviđaju se zvanja mlađi bibliotekar, bibliotekar i viši bibliotekar, ali već iduće godine dolazi do novih vrsta zvanja - bibliotekarski tehničar i bibliotekarski rukovodilac. Godine 1949. donosi se “Pravilnik o pripravničkom stažu, stručnim ispitima i tečajevima za savezne službenike bibliotekarsko-arhivističke struke”. U tom Pravilniku navode se pet zvanja: viši bibliotekar, bibliotekar, mlađi bibliotekar, bibliotečni rukovaoc i bibliotečni tehničar. Opisuje se obim literature i način polaganja stručnog ispita za mlađeg bibliotekara, bibliotečnog rukovaoca i bibliotečnog tehničara, te se postavlja uvjet od 16 mjeseci radnog staža za mlađeg bibliotekara za izlazak na stručni ispit. Opisuju se kolegiji koji se moraju položiti na usmenom i pismenom dijelu ispita. Bibliotečni rukovodioci i bibliotečni tehničari trebaju prvo proći tečajeve u trajanju od 9 i 3 mjeseca te se za ta zvanja također opisuje sastav stručnog ispita. Stručni ispiti se polažu dva puta godišnje (travanj i studeni), i to u prostorijama Sveučilišne knjižnice u Zagrebu.²²

Godine 1951. formirana je komisija za polaganje stručnih ispita koju je vodio Matko Rojnić, tadašnji ravnatelj NSK, te istaknuti stručnjaci iz područja knjižničarstva. Od 1953. godine Društvo bibliotekara Hrvatske (DBH) organizira tečajeve u trajanju od mjesec dana, koji za cilj imaju predavanje gradiva koje će biti na stručnom ispitu. DBH je bilo vrlo angažirano oko

²¹ Švenda-Radeljak, K. Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva, str. 41-69.

²² Švenda-Radeljak, K. Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva, str. 70-89.

pripreme kandidata za stručne ispite od samog početka njihovog uvođenja, pa sve do prestanka održavanja 1999. godine.²³

Pedesetih godina se formiraju i druge vrste knjižnica, prvenstveno one koje su povezane sa znanstvenim ustanovama. U tu svrhu je 1960. godine donesen "Pravilnik o ispitima službenika ustanova u oblasti kulture", kojim je definiran program ispita za svako zvanje u knjižnicama. Skupština DBH-a iz 1965. godine u Karlovcu govori o donošenju energičnih koraka da se što prije donesu propisi o obveznom polaganju stručnih ispita iz bibliotekarske struke za sve osobe zaposlene u bibliotekama. Pravi problem je bio taj, što nije bilo tijela koje je imalo nadzor nad provođenjem propisa o stručnim ispitima u praksi, te se to stanje moglo koristiti na način da se polaganje stručnog ispita zanemarivalo ili odgađalo. Kao rezultat stanja nastao je paradoks, da se s jedne strane povećavao broj knjižnica, a s druge zaposleni u knjižnicama nisu imali nikakvog stručnog znanja. Takvo stanje u praksi je polučilo nezadovoljstva među knjižničarima te oni traže promjenu načina stjecanja stručnih zvanja, promjenu u polaganju stručnih ispita i osuvremenjivanje programa za ispite. Godine 1971. postignut je dogovor da se u vremenu prelaznog perioda, dok se ne osigura formalno obrazovanje, ustroje dvije vrste ispita. Obje su se ticale kandidata koji su završili poslijediplomske studije pri Centru za postdiplomski studij bibliotekarstva, dokumentacije i informacijskih znanosti i program Pedagoške akademije u Rijeci. Promjene u knjižničarstvu trebalo je regulirati i zakonski te je novi zakon o knjižnicama, u kojem su sudjelovali i knjižničari, donesen 1973. godine. Članci zakona koji su posebno bili zanimljivi knjižničarima jesu 41.-44., koji definiraju stručne djelatnike, njihovu stručnu spremu i obvezu pripravničkog staža od godine dana. Rezultat toga zakona jesu i novi pravilnici za polaganje stručnih ispita u bibliotekarskoj struci.²⁴

Načini obrazovanja knjižničara jesu i tečajevi koji su de facto bili najbrži i najefikasniji način inicijalnog osposobljavanja bibliotekarskoga osoblja. Zastupljeni tečajevi bili su namijenjeni početnicima i osoblju zaposlenom u knjižnici. Prema opsegu i složenosti gradiva, tečajevi su se dijelili na one namijenjene osoblju sa srednjom i one sa visokom stručnom spremom, a postojali su i tečajevi od 3 mjeseca za osoblje sa završenom osnovnom školom. Organizatori tečajeva bili su određeni odjeli u Ministarstvu prosvjete, ali je sve to bilo u ingerenciji DBH-a. Osim tečajeva kao oblika edukacije, organizirali su se i seminari koji su bili često kraćih formi, jer se podrazumijevalo da polaznici posjeduju određeni nivo znanja. U početku se seminari

²³ Stančin-Rošić, D. Hrvatsko knjižničarsko društvo: rad od pedesetih do danas. // Hrvatsko knjižničarsko društvo 1940.-2000. / uredila Daniela Živković... et al. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2000. Str. 23.

²⁴ Švenda-Radeljak, K. Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva, str. 90-134.

organiziraju za zaposlene u narodnim knjižnicama, ali razvojem i složenošću poslova u drugim knjižnicama, organiziraju se i u školskim, znanstvenim i specijalnim knjižnicama. Seminari su podijeljeni prema vrsti knjižnica, stupnju stručne spreme, a dio seminara išao je ciljano kako bi se olakšalo polaganje stručnih ispita. Predavači su bili istaknuti knjižničari i profesori sa Filozofskog fakulteta. Izdaju se prve stručne knjige koje postaju nezamjenjivi izvori za seminare i stručne ispite.²⁵

U šezdesetim godinama povećava se broj knjižnica, a paralelno s tim podiže se i standard rada te dolazi do praćenja svjetskih trendova tadašnjeg razdoblja. Sve navedeno dovodi do rascjepa među profesionalnim standardima kojima se teži u praksi i nemogućnosti stjecanja profesionalne formalne izobrazbe. U ime DBH-a Matko Rojnić piše elaborat pod nazivom "Problem stručnog obrazovanja službenika bibliotekarske struke". Rojnić u elaboratu posebno apostrofira djelatnike u znanstvenim knjižnicama, za koje kaže da osim iz opće kulture takav knjižničar treba biti specijalista u određenoj grani znanosti. On nadalje razlaže različite mogućnosti koje bi poboljšale sadašnje stanje, spominje iskustva na međunarodnoj knjižničarskoj sceni te zaključuje da bi rješenje bilo poslijediplomski studij. Istovremeno, drugi hrvatski znanstvenik, poznati kemičar Božo Težak, uočava problem manjka pravilnog prikupljanja i prezentiranja znanstvenih informacija. To sve rezultira osnivanjem poslijediplomskog studija bibliotekarstva, dokumentacije i informacijskih znanosti na Prirodoslovnom-matematičkom fakultetu 1961. godine, kao prvog studija te vrste u svijetu. Godine 1964. studij dobiva naziv "Centar za postdiplomski studij bibliotekarstva, dokumentacije i informacijskih znanosti". Poslijediplomski studij je primao kandidate sa završenim visokim obrazovanjem i trajao je dvije godine. Studij se dijelio na specijalistički i magistarski smjer. Uloga Centra je nemjerljiva za knjižničarstvo, jer knjižničarstvo ulazi u sustav visokoškolskog obrazovanja, čime se standardi obrazovanja, ali i status struke diže na viši nivo.²⁶

O problemu školovanih knjižničara koji vode školske knjižnice raspravlja se 1964. godine na sastanku DBH-a. Taj problem posebno ističu knjižničari koji su se radom u matičnoj službi bavili unapređenjem rada školske knjižnice. Među knjižničarima bila je i Tatjana Blažeković, vrlo senzibilizirana po pitanju izobrazbe knjižničara. Akademske godine 1964./65., na inicijativu same Blažeković i profesora Pedagoške akademije, organizira se i uvodi "Kolegij

²⁵ Švenda-Radeljak, K. Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva, str. 90-134.

²⁶ Isto.

bibliotekarstva” na Katedri za hrvatsko-srpski jezik u Rijeci kao izvanredni studij. Glavni razlog uvođenja tog studija jest potreba za stručnim obrazovanim školskim knjižničarima. Studij je trajao četiri semestra, a zamišljen je kao osposobljavanje nastavnika materinskog jezika za stručno vođenje školskih knjižnica.²⁷

Osnivanjem Katedre za bibliotekarstvo na Odsjeku za komparativnu književnost Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u akademskoj godini 1976/77., prvotno uspostavljenog kao dopunski dvogodišnji studij te osnivanjem četverogodišnjeg studija informacijskih znanosti sa smjerom bibliotekarstvo u akademskoj godini 1986/87. započinje era formalnog visokoškolskog obrazovanja knjižničara u Hrvatskoj.²⁸

²⁷ Švenda-Radeljak, K. Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva, str. 90-134.

²⁸ Machala, D. Stalno stručno usavršavanje knjižničara u Hrvatskoj : prigodom desete obljetnice osnutka Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara u RH. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 1/2 (2013), str. 13-33. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/170249> (2.3.2021.).

4. Neformalno obrazovanje knjižničara

U stručnoj literaturi definicije neformalnog obrazovanja često nisu usklađene, tako da je u razvoju oblika i obrazovnih programa nejasna granica između završetka formalnog i početka neformalnog obrazovanja. Neformalno obrazovanje je organizirano učenje koje se provodi van redovnog školskog obrazovanja, tako da ono može i ne mora dati potvrdu o uspješno svladanom programu.²⁹ Takva vrsta obrazovanja nije školovanje, već su to seminari, rad na projektima, tečajevi, školska društva, volonterski programi, programi razmjene učenika, centri izvrsnosti, zadruga i sl. Rezultati istraživanja o obrazovanju u najnovije vrijeme su pokazali da se u neformalnoj atmosferi uči kvalitetnije i trajnije. U tom smislu važno je poticanje sudionika na interakciju i suradničko učenje te primjena neformalnih metoda pomoću kojih se studentima pruža mogućnost za učenje koje je kreativno, zanimljivo, istraživačko i iskustveno. Brojni oblici neformalnog obrazovanja u tom pogledu sadrže planirane i organizirane aktivnosti u korist stjecanja i razvijanja različitih znanja i vještina, stavova i vrijednosti.³⁰

Vrijednost neformalnog obrazovanja jest brzo prilagođavanje potrebama tržišta rada, te potrebama pojedinca i cjelokupnog društva. Materijali i programi za neformalno obrazovanje izrađuju se ili biraju za određenu skupinu sudionika, pa se u literaturi takvo obrazovanje naziva i samoreguliranim i participativnim učenjem. Polaznici programa izabiru tempo učenja, a ishodi nisu unaprijed utvrđeni. Uspješnost programa i vrednovanje kvalitete programa ovisi o polaznicima koji ga vrednuju, u smislu da li je program zadovoljio njihove potrebe. Osim visokokontekstualnih programa, postoje i programi koji sadrže nižu razinu kontekstualnosti, s unaprijed utvrđenim ishodom učenja, kurikulumom, materijalima i standardima u vrednovanju.

Agencija za mobilnost i programe Europske Unije (AMPEU), kao i programi Erasmus+ i Obzor 2020. (program za istraživanje i inovacije) u najvećoj mjeri promoviraju cjeloživotno učenje i neformalno obrazovanje. Erasmus+ je najveći program Europske Unije koji se odnosi na obrazovanje (opće obrazovanje, visoko obrazovanje i obrazovanje odraslih), osposobljavanje, mlade i sporta, a uključivao je period od 2014. do 2020. godine.³¹

U Hrvatskoj još nema formalnog priznavanja neformalnog obrazovanja. No, to se polako mijenja, kako za priznavanje tako i za primjenjivanje neformalnih oblika učenja u formalno

²⁹ Machala, D. Knjižničarske kompetencije: pogled na razvoj profesije, str. 179-180.

³⁰ Pešić, S. Neformalno obrazovanje: razine i modeli, 2017. // profil-klett. Dostupno na <https://www.profil-klett.hr/neformalno-obrazovanje-razine-i-modeli> (8.2.2021.).

³¹ Isto.

obrazovanje. Preobrazba koja se događa rezultat je zalaganja učitelja i škola, njihovog elana i entuzijazma te projekata koje financira država i Europska Unija.³²

U neformalne oblike obrazovanja spadaju i programi stalnog stručnog usavršavanja te drugi oblici osposobljavanja, poput Proljetne škole školskih knjižničara Republike Hrvatske, koja ima važnu ulogu u cjeloživotnom usavršavanju školskih knjižničara. Proljetna škola je u svojoj tridesetogodišnjoj tradiciji provodila različite oblike edukacije, poput plenarnih izlaganja, radionica, okruglih stolova, plakatnih izlaganja, skupova, književnih i kulturnih susreta, a od svojih početaka bila je glavni pokretač razvoja i mijenjanja struke.³³

M. Gruber ističe kako je završetak studija knjižničarstva samo dio procesa učenja i razvoja u struci koja se neprestano mijenja. Aktivnosti profesionalnog razvoja su najvažnije, posebno za mlade knjižničare na početku karijere. Sudjelovanje knjižničara u aktivnostima vezanim uz struku, poput konferencija, seminara, tribina, rada u odborima, zahtijeva izdvajanje vremena i financija. Mrežni izvori mogu dopuniti tradicionalne razvojne aktivnosti i pomoći mladim knjižničarima da se povežu unutar struke, primjerice putem blogova, podkasta, grupa na društvenim mrežama, mrežnog tutorijala, istodobno štedeći vrijeme i novac.³⁴

4.1. Osnovno o stalnom stručnom usavršavanju knjižničara

Glavni čimbenik koji utječe na status i prepoznatljivost knjižničarske struke, njen imidž i ugled je obrazovanje knjižničara.

U prošlosti su knjižnice bile prvi izvor knjižničnog obrazovanja, a ni danas u knjižnicama nije nestao utjecaj na obrazovanje i osposobljavanje knjižničara. U kontekstu cjeloživotnog učenja svi dionici u procesu obrazovanja i/ili osposobljavanja predstavljaju svoje uloge i važnost. Cjeloživotno učenje u području informacijskih i komunikacijskih znanosti definirano je kao proces putem kojeg se radi na održavanju i usavršavanju profesionalnih kompetencija, znanja i vještina knjižničara kroz različite aktivnosti učenja koje se pojavljuju za vrijeme trajanje karijere. Ono ima različite oblike učenja i ide od formalnog do neformalnog i informalnog učenja, te učenja koje se odvija u radnoj sredini.

³² Pešić, S. Neformalno obrazovanje: razine i modeli, 2017. // profil-klett. Dostupno na <https://www.profil-klett.hr/neformalno-obrazovanje-razine-i-modeli> (8.2.2021.).

³³ Granić, A. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske (PŠŠK). 2018. // knjiznicari.skole.hr. Dostupno na: http://knjiznicari.skole.hr/?news_id=285#mod_news (11.3.2021.).

³⁴ Gruber, A. M. Wired Professional Development: New Librarians Connect Through the Web. // College & Undergraduate Libraries 14, 4(2008), str. 95-102. Dostupno na <https://doi.org/10.1080/10691310802128377> (23.3.2021.).

Knjižnice su dio holističkog sustava cjeloživotnog obrazovanja koji osigurava preduvjete za kreiranje doticajne radne okoline. One razvijaju i organiziraju programe trajnog profesionalnog usavršavanja knjižničara, a stručnom se praksom naslanjaju na kompetencije usvojene na sveučilišnim obrazovanjem te razvijaju i usvajaju preduvjete za nova znanja. Također, knjižničarsko obrazovanje su programi učenja namijenjeni stjecanju stručnih i/ili znanstvenih kvalifikacija u knjižničarstvu.

“Cjeloživotno učenje u području knjižničarstva u Republici Hrvatskoj, sukladno preporukama Europskog kvalifikacijskog okvira za cjeloživotno učenje, trebalo bi obuhvatiti:

- uspostavu integriranog sustava formalnog i neformalnog obrazovanja kao i informalnih oblika učenja knjižničara u jedinstven fleksibilan sustav utemeljen na kompetencijama, vrednovanju i priznavanju prethodno usvojenih znanja,
- sustavnu primjenu ishoda učenja kroz sustave obrazovanja i izobrazbe s ciljem transparentnosti usvojenih znanja i kompetencija, priznavanja diploma, međunarodne mobilnosti te vrednovanja prethodno usvojenih znanja,
- primjenu kompetencijskog pristupa u obrazovanju i izobrazbi s ciljem osiguranja kvalitete programa obrazovanja i izobrazbe,
- ostvarivanje horizontalne i vertikalne prohodnosti utemeljene na prijenosu kredita i diploma,
- poticanje knjižničara na preuzimanje aktivne uloge u planiranju i ostvarivanju plana profesionalnog obrazovanja i izobrazbe,
- osiguravanje vjerodostojnog sustava provjere napretka i priznavanja stručnog napredovanja kao i postupaka (re)licenciranja.”³⁵

Cjeloživotno učenje podrazumijeva stjecanje iskustva učenja kroz programe formalnog i neformalnog obrazovanja, kao i kroz informalno učenje. Mnogi su dionici odgovorni za to da se razine postignuća stručnih i osobnih kompetencija knjižničara trajno održavaju.³⁶

Obrazovanje u području informacijskih i komunikacijskih znanosti u Hrvatskoj omogućeno je studiranjem na četiri sveučilišta: u Zagrebu, Rijeci³⁷, Osijeku i Zadru. Od 2002. godine u sklopu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu djeluje i Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara u Republici Hrvatskoj (CSSU). CSSU je zajednički projekt

³⁵ Cjeloživotno učenje knjižničara: ishodi učenja i fleksibilnosti. / ur. Aleksandra Horvat i Dijana Machala. Zagreb : NSK, 2009. Str. 7-9.

³⁶ Isto.

³⁷ Neće se aktivirati u ak. god. 2020./2021.

Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Hrvatskog knjižničarskog društva i Knjižnica grada Zagreba. Namjera osnivača CSSU-a bila je pružiti knjižničarima mogućnost daljnjeg usavršavanja u struci.³⁸

Stalno stručno usavršavanje knjižničara može se definirati kao povećanje i održavanje znanja, stručnosti i kompetencija stručnjaka tijekom njihovog radnog vijeka, sukladno oblikovanim planovima imajući u vidu potrebe stručnjaka, poslodavaca, struke i društva u cjelini. Glavni cilj stalnog stručnog usavršavanja je osposobljavanje osobe za što kvalitetnije pružanje usluge. Za knjižničarsku struku stalno stručno usavršavanje je bitno, jer daje na ugledu i statusu struke, privlači studente te im pruža mogućnosti napredovanja i zaposlenja. Kao takvo javlja se u raznim oblicima: od usavršavanja na radnom mjestu, samostalnog učenja radnika do različitih oblika formalnog obrazovanja koje pružaju visokoškolske ustanove. U stručno usavršavanje uključuju se rasprave i razgovori s kolegama, pohađanje stručnih skupova, sudjelovanje na tečajevima, učenjima u online okruženju, sudjelovanje u istraživanjima i sl.³⁹

D. Machala navodi da postoji jasna razlika između stalnog stručnog usavršavanja i stalnog osobnog usavršavanja kao sastavnih elemenata obrazovnog zaokruženog modela cjeloživotnog učenja. Stalno stručno usavršavanje uključuje sve one obrazovne aktivnosti koje se odigravaju po postignuću profesionalne klasifikacije s ciljem održavanja kompetencija i učenja novih vještina. Stalno osobno usavršavanje podrazumijeva poduzete aktivnosti prema osobnom izboru, tako da one nisu vezane za potrebe radnog mjesta. Oba usavršavanja dio su cjeloživotnog obrazovanja i učenja.⁴⁰

Izrada portfolia je evidentiranje dokumenata koji svjedoče o usvojenim znanjima, a služi za bilježenje ishoda u obrazovanju koje se temelji na ishodima. U programima stalnog stručnog usavršavanja portfolio-pristup potiče osobe da preuzmu nadzor i planiraju profesionalnu karijeru. Portfolio može sadržavati sve evidentirane oblike postignuća formalnog i neformalnog učenja, životopis, pisma preporuke, recenzije pročitane literature, plan profesionalnog usavršavanja, opise projekata, recenzije, radne zadatke i sl.⁴¹

³⁸ Horvat, A. Cjeloživotno učenje knjižničara u Hrvatskoj: stanje i mogućnosti //Cjeloživotno učenje knjižničara: ishodi učenja i fleksibilnosti. / ur. Aleksandra Horvat i Dijana Machala. Zagreb : NSK, 2009. Str. 21-36.

³⁹ Horvat, A. Cjeloživotno učenje knjižničara u Hrvatskoj: stanje i mogućnosti //Cjeloživotno učenje knjižničara: ishodi učenja i fleksibilnosti. / ur. Aleksandra Horvat i Dijana Machala. Zagreb : NSK, 2009. Str. 21-36.

⁴⁰ Machala, D. Knjižničarske kompetencije: pogled na razvoj profesije, str. 182-184.

⁴¹ Machala, Dijana. Usmena priopćenje (18.3.2021.).

U Hrvatskoj od devedesetih godina prošlog stoljeća na dalje postoje različiti oblici stalnog stručnog usavršavanja koje organizira i vodi nekoliko organizacija i ustanova. Plan stručnog usavršavanja ne postoji niti je on obavezan, ali bi trebao biti poželjan za svakog knjižničara. Polaznici koji se odluče na usavršavanje sami odlučuju o izboru oblika stručnog usavršavanja koje će pohađati. Sustav znanstvenih informacija djeluje od 1994 godine, a oformilo ga je tadašnje Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa radi korištenja novih tehnologija. Uz Sustav znanstvenih informacija vezani su i mjesečni kolokviji koje organizira Institut Ruđer Bošković u Zagrebu.⁴² Također, u svrhu usavršavanja vlastitih djelatnika i stručnog osoblja, svaka knjižnica može organizirati radionice, seminare ili tribine.

4.1.1. Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara u Republici Hrvatskoj

U Hrvatskoj se, prije uspostave CSSU-a, profesionalno usavršavanje knjižničara organiziralo u knjižnicama, fakultetima i drugim institucijama sličnog karaktera. Stručnim ispitom stjecao se ulazak u struku te je, kao takav, bio u primjeni od 50-ih godina prošlog stoljeća. Kao temeljni problem pri planiranju politike formalnog i neformalnog obrazovanja knjižničara pokazao se nedostatak sustavnog pristupa u prikupljanju podataka, strukturi i broju knjižničara u Hrvatskoj. U Puli je 1987. godine pokrenuto pitanje stalnog stručnog usavršavanja knjižničara u Hrvatskoj te je, među zaključcima i preporukama, naglašena potreba za razvijanjem svijesti za maksimalnom koordinacijom tadašnjih glavnih tvoraca programa stalnog stručnog usavršavanja knjižničara, važnost priznavanja i oblikovanja nacionalnog programa stalnog stručnog usavršavanja, temeljenog na potrebama knjižničara, važnost utemeljenja centra za stalno stručno usavršavanje, važnost regionalnih zbirki domaće stručne literature i dostupnosti strane stručne literature.⁴³

Na tridesetj skupštini HKD-a u Primoštenu 1996. godine ponovo je pokrenuto pitanje obrazovanja i stručnog usavršavanja. Komisija za obrazovanje i stalno stručno usavršavanje knjižničara Hrvatskog bibliotekarskog društva provela je u Hrvatskoj istraživanje o knjižničnom osoblju, koje je ukazalo na određene razloge koji su doveli do odgađanja zacrtanih ciljeva iz 1987. godine. Također se, osim navedenih okolnosti, kao pretpostavke za formiranje sustavnog plana i programa stalnog stručnog usavršavanja ističe dosljedna provedba zahtjeva za temeljnim stručnim obrazovanjem knjižničara, ponovno pokretanje poslijediplomskog

⁴² Machala, D. Knjižničarske kompetencije: pogled na razvoj profesije, str. 182-184.

⁴³ Machala, D. Knjižničarske kompetencije: pogled na razvoj profesije, str. 192-198.

studija smjera bibliotekarstvo na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, zatim povećanje broja privatnih izdavača, porast stručne literature na hrvatskom jeziku, promjena u financiranju HKD-a, uspostavljanje telekomunikacijske veze sa CARNet-om te nove prostorije društva u NSK. Istraživanje je ukazalo na veliki interes knjižničara u Hrvatskoj za programe stalnog stručnog usavršavanja, na podjednako zanimanje knjižničara za stručnim temama i temama iz opće kulture, informacijske pismenosti i sl. Istraživanje ukazuje i da rukovoditelji knjižnica još ne prihvaćaju u potpunosti ideju o stalom stručnom usavršavanju, na nedovoljno usmjeravanje na struku ispitanika, jer tek sporadičan dio njih čita stručna glasila HKD-a, potrebu organizacije prevođenja i predavanja te na potrebu dogovora svih izvođača programa stalnog stručnog usavršavanja. S obzirom na pozitivne rezultate o važnosti stalnog stručnog obrazovanja, i dalje je nedostajalo konsenzusa za provedbu zaključaka.⁴⁴

Tijekom 2000. godine u Hrvatskoj je provedeno istraživanje među diplomiranim knjižničarima o mogućnostima zaposlenja, stručnom i radnom statusu te tendencijama za stalnim stručnim usavršavanjem. Rezultati su pokazali da novodiplomirani knjižničari u najvećoj mjeri rade na manje zahtjevnim stručnim poslovima, da 36% ispitanih nije prošlo pripravnički tečaj, a za svladavanje zahtjeva na radnom mjestu je čak 98% ispitanika navelo programe stručnog usavršavanja, što je bio jasan pokazatelj tvorcima istraživanja o potrebi uspostave programa stalnog stručnog usavršavanja izraženije kvalitete, koji bi imao zadaću zahvatiti praktične i teorijske nivoe usavršavanja.⁴⁵

Prvi uspješan pokušaj uspostave strukturiranog programa stalnog stručnog usavršavanja knjižničara u zemlji jest CSSU, a osnovan je 2002. godine. Organizacija mu je strukturirana kao projekt koji je prijavljen na međunarodni natječaj Instituta Otvoreno društvo iz Budimpešte. Projekt je bio prihvaćen te su time osigurana financijska sredstva za prvu godinu djelovanja, a nakon toga financiranje CSSU-a obavlja Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.⁴⁶

Glavna funkcija CSSU-a jest provedba cjeloživotnog učenja knjižničara i ostalih informacijskih stručnjaka nakon završetka formalnog obrazovanja. CSSU je međuinstitucionalno i moderno oformljen nacionalni program stalnog stručno usavršavanja koji pruža programe usavršavanja knjižničarima, bez obzira u kojoj knjižnici radili. Za svaku se godinu propisuje plan i program usavršavanja CSSU-a, prema kojem se izvode jednodnevni

⁴⁴ Machala, D. Knjižničarske kompetencije: pogled na razvoj profesije, str. 192-198.

⁴⁵ Isto.

⁴⁶ Isto.

tečajevi, predavanja, radionice i *webinari* za polaznike. Po završenom tečaju polaznici dobivaju potvrde o sudjelovanju, koje mogu priložiti u svrhu napredovanja u više stručno zvanje ili pri apliciranju na novo radno mjesto kao prikaz aktivnosti usavršavanja u struci i osobnih profesionalnih interesa.⁴⁷

Ciljevi CSSU-a su:

- kontinuirano praćenje potreba za stalnim stručnim usavršavanjem,
- razvoj interdisciplinarnog usavršavanja,
- razvoj i izvedba sustavnih i sveobuhvatnih programa stalnog stručnog usavršavanja knjižničara zaposlenih u svim vrstama knjižnica,
- prihvaćanje novih znanja i vještina.

Radom CSSU-a upravlja Programski odbor čije članove imenuju njegovi osnivači. Programski odbor broji osam članova, a mandat im traje dvije godine. Zadaće Odbora su donošenje godišnjeg plana edukativnih aktivnosti, predlaganje planova razvoja stalnog stručnog usavršavanja i rad na suradnji sa sličnim organizacijama. Predavači CSSU-a su profesori knjižničnih i informacijskih znanosti, diplomirani knjižničari i informacijski stručnjaci.

CSSU je 2010. godine uveo vrednovanje odslušanih programa trajne izobrazbe kroz sustav CEU (Continuing education unit) bodova. Za deset sati programa trajne izobrazbe koji se odsluškaju dobije se jedan CEU bod. Za svaki pojedinačni tečaj uvedeni su i definirani ishodi učenja, kao i načini putem kojih se mjere ostvareni rezultati usavršavanja i ostvarene razine kompetencija, nastavno na kompetencijsku matricu koja je određena projektom *Cjelovito učenje knjižničara: ishodi učenja i fleksibilnost – CUK*. Sve navedeno osnova je za uvođenje CEU bodovanja u programe trajnog usavršavanja knjižničara. Svaki polaznik CSSU-a dobiva potvrdu o odslušanom programu trajne izobrazbe na kojoj je iskazana vrijednost CEU bodova. CSSU polaznicima izdaje potvrdu o CEU bodovima u svrhu bilježenja postignutog usavršavanja i učenja. U Programu je naveden iznos kotizacije za svaki tečaj, koji uplaćuju polaznici ili ustanove na račun Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.⁴⁸

⁴⁷ Filipeti, A. Zastupljenost visokoobrazovanih polaznika u programima trajne izobrazbe Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara u RH. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 62, 1(2019), str. 237-254. Dostupno na <https://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/665> (5.3.2021.).

⁴⁸ Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara u Republici Hrvatskoj: Program. 2020. // [cssu.nsk](http://cssu.nsk.hr/wp-content/uploads/2020/05/PROGRAM-CSSU-A-2020.pdf). Dostupno na <http://cssu.nsk.hr/wp-content/uploads/2020/05/PROGRAM-CSSU-A-2020.pdf> (8.2.2021.).

Jedna od ponuda CSSU-a o kojoj se razmišlja je i e-portfolio. E-portfolio predstavlja digitalnu mapu u koju bi korisnik prikupljao i bilježio sva svoja postignuća i aktivnosti tijekom profesionalnog usavršavanja.⁴⁹

Strateškim dokumentom Europske Unije - The eLearning actionplan iz 2001. godine online obrazovanje je definirano kao proces koji počiva na korištenju interneta i novih multimedijalnih tehnologija u svrhu unapređenja kvalitete učenja. UNESCO je uredio dokument koji zastupa informacijsko-komunikacijske tehnologije u obrazovanju te naglašava potrebu cjeloživotnog obrazovanja nastavničkog osoblja prihvaćenjem novih tehnologija, što predstavlja izazov i knjižnicama kao centrima za distribuciju znanja. Prvi tečajevi u online uporabi bili su formirani po modelu koncepta klasične nastave. Kasnije su implementirane nove tehnologije, s obzirom na njihove prednosti, te su se u tradicionalne tečajeve počele uvoditi komponente online obrazovanja, kao korespondencija elektroničkom poštom, virtualne konzultacije i sl. Tečajevi koji se odvijaju online jesu najelastičniji oblik obrazovanja i korisnici ih mogu odabrati prema različitim parametrima: dobi, razini znanja i predznanja, brzini, količini ponavljanja, trajanju i cijeni. Svako sveučilište, knjižnica ili tvrtka može organizirati online tečajeve čime isti garantiraju stratešku opredijeljenost za uvođenjem najnovijih informacijskih tehnologija. Online tečajevi trebaju biti dobro osmišljeni sa utvrđenim parametrima, nužno je obavijestiti polaznike o količini potrebnog predznanja, upoznati ih sa radnim materijalima te cijenom online tečaja.⁵⁰

U Hrvatskoj se online tečajevi odvijaju u sklopu CSSU-a, gdje su u programu od 2007. godine. Od 2008. godine uveden je modul E-učenje koji je sadržavao četiri tečaja. Četiri online tečaja za polaznike uvrštena su u program 2010. godine. U 2011. godini u program je uvršten online tečaj *Iskusite e-učenje*, a 2012. godine uvršten je online tečaj *Uloga knjižnice u e-učenju*. Od 2013. godine CSSU certificira polaznike e-tečajeva *Digitalizacija za male baštinske ustanove i Suradnja s Europeanom*, a ostvaruje se u suradnji s Gradskom knjižnicom Rijeka.

Prema izvještaju o radu CSSU-a za 2018. godinu, u 2013. godini 101 polaznik je sudjelovao na online tečajevima, dok je tijekom 2015. godine to učinilo samo 19 polaznika. U 2014., te u razdoblju 2016.-2018. godine online tečajevi se nisu održavali.⁵¹

⁴⁹ Machala, Dijana. Usmeno priopćenje (18.3.2021.).

⁵⁰ Lazzarich, L ; Popović, E. Online tečajevi za knjižničare kao oblik cjeloživotnog učenja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 48, 1(2005), str. 56-64.

⁵¹ Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara u Republici Hrvatskoj: izvješće 1. siječnja – 31. prosinca 2018. Dostupno na <http://cssu.nsk.hr/wp-content/uploads/2019/02/Izvjescje-MK-2018.pdf> (5.3.2021.).

Od 2018. godine u sklopu ponude tečajeva CSSU-a nalaze se i webinar, ⁵² koji se odvijaju u online okruženju. Uz učenje na daljinu, cilj webinar jest poticanje na korištenje novih tehnologija u učenju te isticanje važnost računalne pismenosti i digitalnih kompetencija. Webinar su za polaznike besplatni, te je moguće da se istovremeno uključi do 100 polaznika. Kod webinar je važno istaknuti da se radi o formi izlaganja u trajanju do 120 minuta, pri čemu predavač sudionicima izlaže najvažnije koristi teme koju predstavlja ⁵³. Sustav za webinar preuzet je od Sveučilišnog računskog centara Sveučilišta u Zagrebu (Srce). U 2018. godini broj polaznika webinar bio je 141, da bi se u 2019. godini broj sudionika povećao na 303, a 2020. godine, zbog situacije s pandemijom bolesti Covid-19, broj polaznika webinar narastao je na 1380. ⁵⁴

Zagrebačko knjižnično društvo je također aktivno po ovom pitanju (Online ZKD forum), a postoje i online edukacije te serije webinar koje organiziraju školski knjižničari i dr. S obzirom na pandemiju COVID-19, u posljednje je vrijeme povećan broj ponuđenih online tečajeva.

⁵² What is a Webinar? The Simplest Explanation You Will Get. // YouTube 20.7.2020. Dostupno na <https://www.youtube.com/watch?v=dZBX54MA7O0> (5.3.2021.).

⁵³ Machala, Dijana. Usmeno priopćenje (18.3.2021.).

⁵⁴ Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara u Republici Hrvatskoj: izvješće 1. siječnja – 31. prosinca 2020. Dostupno na <http://cssu.nsk.hr/wp-content/uploads/2021/01/Izvjesce-za-MK-2020..pdf> (5.3.2021.).

5. Informalno učenje knjižničara

Informalno obrazovanje ili samoobrazovanje je namjerno učenje bez vanjske potpore. Europska komisija je 2001. godine informalno učenje definirala kao učenje koje se odvija u svakodnevnom životu: na radnom mjestu, u krugu obitelji ili u slobodno vrijeme. U smislu ciljeva učenja, vremena ili poticaja učenja, ono nije strukturirano i u pravilu ne vodi ka certificiranju. Karakteristike informalnog učenja su što nije strukturirano i organizirano, a pokreće ga osoba koja će učiti sama za vrijeme dnevne aktivnosti ili rada, za razliku od neformalnog obrazovanja kojeg organiziraju certificirane ustanove. Definiciju informalnog učenja dao je Colin Titmus, koji ga je opisao kao učenje koje proizlazi iz iskustva i utjecaja društva na znanje, stavove i vještine pojedinca.⁵⁵

Nehotično ili prirodno učenje vezuje se uz Coombsov koncept informalnog obrazovanja. Informalno učenje osobna je stvar pojedinca. Najmasovniji oblici informalnog učenja jesu samoobrazovanje i samousavršavanje na radu. Kod informalnog obrazovanja, odnosno učenja nema vanjske organizirane pomoći osobi koja uči, a pristupanje tim oblicima obrazovanja individualna je odluka, ovisna o svijesti za potrebom nadogradnje postojećih znanja i vještina.⁵⁶

U ALA-inim smjernicama iz 1988. godine cjeloživotno obrazovanje je definirano kao proces učenja u kojem se nadograđuju već usvojena znanja, koje dolazi nakon pripremnog obrazovanja potrebnog u radu s informacijama, knjižnicom i medijskim centrima. U tom učenju pojedinac uči samostalno te preuzima na sebe odgovornost za osobni razvoj i ostvarenje vlastite želje za učenjem.

Iskustvena istraživanja iz područja informalnog učenja za sada se vežu uz istraživanja o unutrašnjoj motivaciji knjižničara za razvoj stručnih znanja, o osobnim karakteristikama knjižničara, spremnosti na mobilnost, težnji za napredovanjem i sl.⁵⁷

Istraživanja o informalnom obliku učenja knjižničara u Hrvatskoj elaborirana su u projektu CUK, gdje se voditelje i knjižničare pitalo o njihovim iskustvima neformalnog i informalnog učenja. Rezultate istraživanja o informalnim oblicima učenja knjižničara u Hrvatskoj prikazala je Machala. U istraživanju su ispitanici ocijenili raspoloživost izvora za informalno učenje te naznačili pristup internetu kao najčešći oblik informalnog učenja, zatim slijede pristup literaturi iz područja knjižničarstva, redovita organizirana okupljanja knjižničara, učenje na radu i

⁵⁵ Pervan, M. Informalno učenje kao učenje budućnosti. 2019. // [epale.ec.europa.eu](https://epale.ec.europa.eu/hr/blog/informalno-ucenje-kao-ucenje-buducnosti). Dostupno na <https://epale.ec.europa.eu/hr/blog/informalno-ucenje-kao-ucenje-buducnosti> (15.3.2021.).

⁵⁶ Machala, D. Knjižničarske kompetencije: pogled na razvoj profesije, str. 199-201.

⁵⁷ Isto.

pohađanja predavanja domaćih stručnjaka iz područja knjižničarstva. Istraživanje također ukazuje na to da knjižničari u rješavanju poteškoća na poslu češće koriste oblike informalnog učenja u odnosu na formalne i neformalne. Zaključno se ističe da će, u kontekstu kratkog trajanja stručnih znanja, informalno učenje biti sve značajnije za održavanje radnih sposobnosti i zapošljivosti.⁵⁸

⁵⁸ Machala, D. Knjižničarske kompetencije: pogled na razvoj profesije, str. 199-201.

6. Istraživanje o informalnom učenju knjižničara u Hrvatskoj

Cilj istraživanja bio je doznati kojim se izvorima knjižničari služe u samostalnom informiranju ili učenju, a provodilo se od početka siječnja do kraja veljače 2021. godine. Kao instrument istraživanja poslužila je anketa na platformi Google forms (obraci). Ciljana skupina ispitanika bili su knjižničari zaposleni u knjižnicama u Hrvatskoj. Ispitanicima je poveznica za ispunjavanje ankete prosljeđena putem službenih adresa elektroničke pošte knjižnica, Facebook grupe Knjižničari i službenih stranica knjižnica na Facebooku. Anketu je u konačnici ispunilo 319 ispitanika.

Anketa se sastojala od 16 obveznih pitanja zatvorenog tipa koja su podijeljena u dva dijela. U prvom dijelu ankete ispitanici su trebali odgovoriti na pitanja o spolu, starosnoj dobi, lokaciji knjižnice u kojoj rade, stupnju obrazovanja, stručnom zvanju, vrsti knjižnice u kojoj rade i nazivu radnog mjesta. U drugom dijelu ankete ispitanici su morali naznačiti oblik u kojem čitaju stručnu literaturu i na kojem stranom jeziku je čitaju, odgovarali su na pitanja o tome na kojim društvenim mrežama nalaze relevantne informacije, koje stručne stranice i grupe prate na Facebooku i Instagramu, koje domaće i strane stručne časopise najčešće čitaju te na koji način rješavaju izazove s kojima se susreću na poslu.

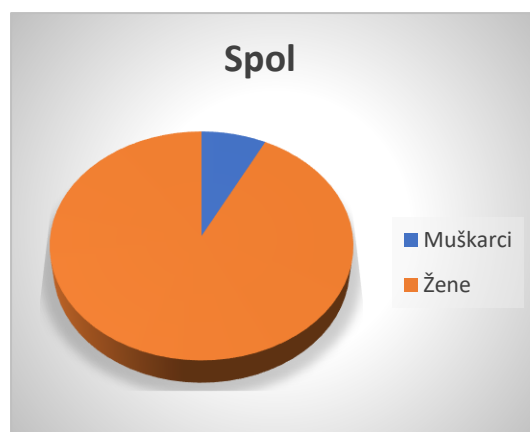
Za istraživanje su postavljene sljedeće hipoteze:

1. ispitanici mlađe i srednje dobne skupne češće informalno uče putem interneta, dok se ispitanici starije dobne skupine radije koriste tiskanom literaturom,
2. najčešći izvor informalnog učenja ispitanika putem interneta je Google, kao platforma koja nudi različite aplikacije i alate
3. u informiranju o novostima u knjižnicama ispitanici se najviše koriste Facebookom,
4. u rješavanju izazova na poslu ispitanici se rijetko koriste tiskanom literaturom.

6.1. Uzorak ispitanika

U razdoblju od početka siječnja do kraja veljače 2021. godine anketu je ispunilo ukupno 319 ispitanika, od čega je žena bilo 295 (92,5%), a muškaraca 24 (7,5%), što je prikazano na slici 1.

<i>Spol</i>	<i>Broj ispitanika</i>	<i>Udio ispitanika</i>
Žene	295	92,5%
Muškarci	24	7,5%
Ukupno	319	100 %

Slika 1. Prikaz udjela ispitanika prema spolu

Udjeli ženskog i muškog broja ispitanika u istraživanju se podudaraju s podacima iz Priopćenja: Knjižnice 2019. Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske. U priopćenju su prikazani podaci o knjižnicama koje su djelovale u Hrvatskoj tijekom 2019. godine, gdje se navodi da je od ukupno 4214 zaposlenih u knjižnicama udio žena 83%. Ukupan broj stručnog osoblja u knjižnicama je 3329, a udio žena iznosi 88%.⁵⁹

Ispitanici su podijeljeni u pet dobnih skupina. U prvoj dobnoj skupini nalaze se ispitanici između 18 i 25 godina, druga dobna skupina su ispitanici između 26 i 37 godina, treća su ispitanici između 38 i 48 godina, četvrta između 49 i 57 godina te peta između 28 i 65 godina. Tablica 1. prikazuje je ispitanike prema dobnim skupinama.

Tablica 1. Prikaz ispitanika prema dobnim skupinama

<i>Dobne skupine</i>	<i>Broj ispitanika</i>	<i>Udio ispitanika</i>
18 – 25	1	0,3%
26 – 37	130	40,8%
38 – 48	116	36,4%
49 – 57	45	14,2%
58 – 65	26	8,3%
Ukupno	319	100%

Najmlađi ispitanik pripada prvoj dobnoj skupini. Najveći udio ispitanika pripada drugoj dobnoj skupini (40,8%), nakon čega slijedi treća dobna skupina (36,4%). Očekivano, broj ispitanika

⁵⁹ Priopćenje: Knjižnice u 2019. // Hrvatski zavod za statistiku Republike Hrvatske 57, 8.3.1. (rujan 2020.). Dostupno na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/08-03-01_01_2020.htm (15.2.2021.).

viših dobnih skupina pada te je udio ispitanika četvrte dobne skupine manji (14,2%), da bi udio pete dobne skupine bio najmanji (8,3%).

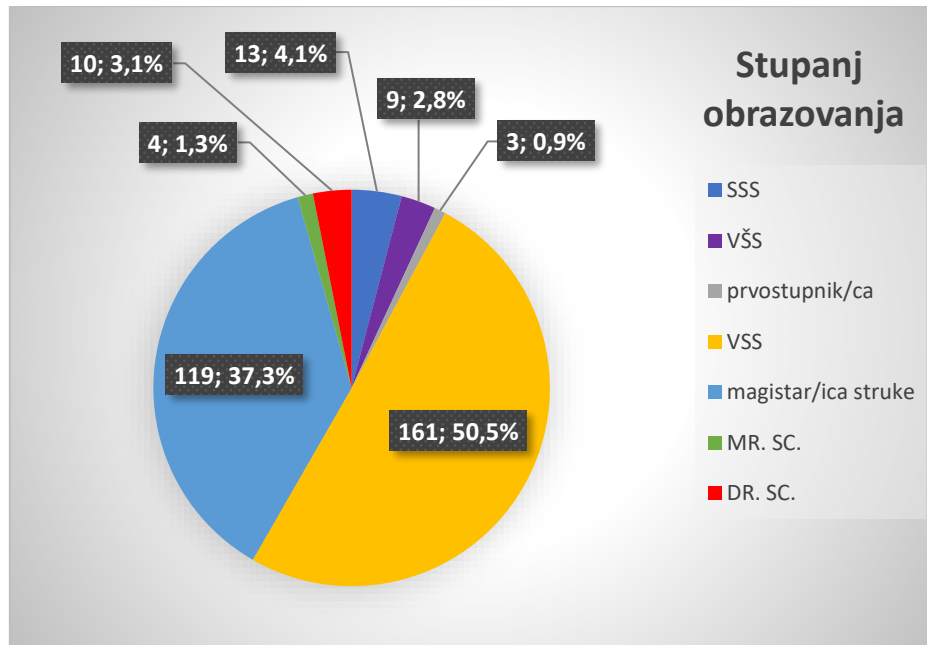
Odgovori na pitanje broj 3 obrađeni su na način da prikažu broj ispitanika po županijama, što je vidljivo u tablici 2.

Tablica 2. Prikaz ispitanika po županijama

Županija	Broj ispitanika	Udio ispitanika
Zagrebačka županija	8	2,5%
Krapinsko-zagorska županija	5	1,56%
Sisačko-moslavačka županija	9	2,82%
Karlovačka županija	9	2,82%
Varaždinska županija	10	3,13%
Koprivničko-križevačka županija	4	1,25%
Bjelovarsko-bilogorska županija	9	2,82%
Primorsko-goranska županija	13	4,7%
Ličko-senjska županija	1	0,31%
Virovitička-podravska županija	10	3,13%
Požeško-slavonska županija	16	5,01%
Brodsko-posavska županija	5	1,56%
Zadarska županija	16	5,01%
Osječko-baranjska županija	14	4,38%
Šibensko-kninska županija	10	3,13%
Vukovarsko-srijemska županija	12	3,76%
Splitsko-dalmatinska županija	34	10,65%
Istarska županija	17	5,32%
Dubrovačko-neretvanska županija	29	9,09%
Međimurska županija	7	2,19%
Grad Zagreb	60	18,80%
Nevažeći broj odgovora	21	6,58%
Ukupno	319	100%

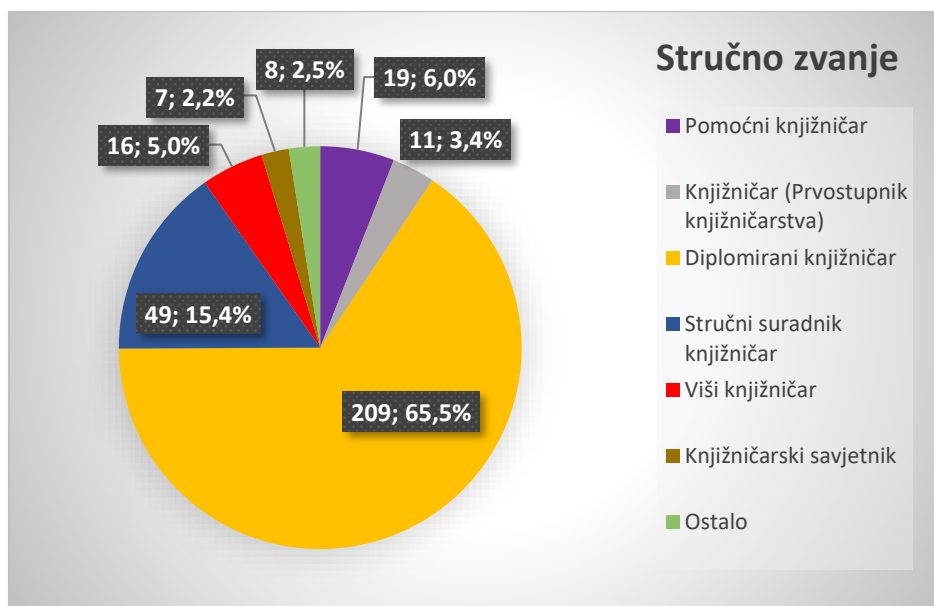
Od ukupno 319 ispitanika, čak 21 ispitanik dao je nevažeći odgovor. Najviše ispitanika dolazi iz Grada Zagreba, a najmanje iz Ličko-senjske županije. Ispitanici dolaze iz svih županija Republike Hrvatske.

Sljedeća slika prikazuje stupanj obrazovanja ispitanika. Najviše ispitanika ima visoku stručnu spremu, njih 161 (50,5%), zatim slijedi 119 (37,3%) magistara struke, srednju stručnu spremu ima 13 (4,1%) ispitanika, akademski stupanj doktora znanosti ima 10 (3,1%) ispitanika, višu stručnu spremu ima 9 (2,8%) ispitanika te su 4 (1,3%) magistra znanosti i 3 (0,9%) prvostupnika.

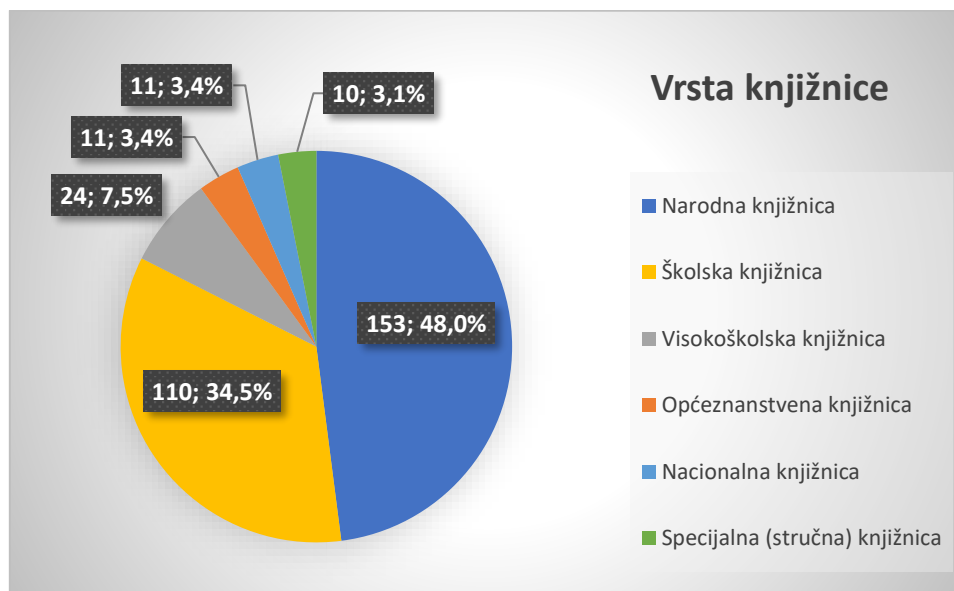
Slika 2. Prikaz ispitanika prema stupnju obrazovanja

Na slici broj 3 može se vidjeti profil ispitanika prema stručnim zvanjima. Najviše ispitanika imaju stručno zvanje diplomiranog knjižničara, njih čak 209 (65,5%) te stručni suradnik knjižničar kojih je 49 (15,4%). Najmanje ispitanika ima stručno zvanje knjižničarskog savjetnika, i to njih 7 (2,2%).

Slika 3. Prikaz ispitanika prema stručnim zvanjima

Prema UNESCO tipologiji, razlikuju se nacionalne, visokoškolske, općeznanstvene, narodne, školske i specijalne knjižnice. Analiza ispitanika prema vrsti knjižnica u kojima rade prikazana je na slici 4. Najveći broj ispitanika, njih 153 (48%) radi u narodnim knjižnicama te 110 (34,5%) u školskim knjižnicama. Zatim slijede visokoškolske s rezultatom od 24 (7,5%) ispitanika. Podjednak broj ispitanika je zaposlen u nacionalnoj i općeznanstvenoj knjižnici, po 11 (3,4%), a najmanje ispitanika radi u specijalnim knjižnicama, njih 10 (3,1%).

Slika 4. Vrste knjižnica u kojima rade ispitanici

Analiza ispitanika prema radnim mjestima na kojima su zaposleni u knjižnicama prikazana je u tablici 3. Iz dobivenih rezultata vidljivo je da najviše ispitanika, njih 88 (27,58%), radi na mjestu stručnog suradnika školskog knjižničara te 43 (13,47%) na mjestu diplomiranog knjižničara.

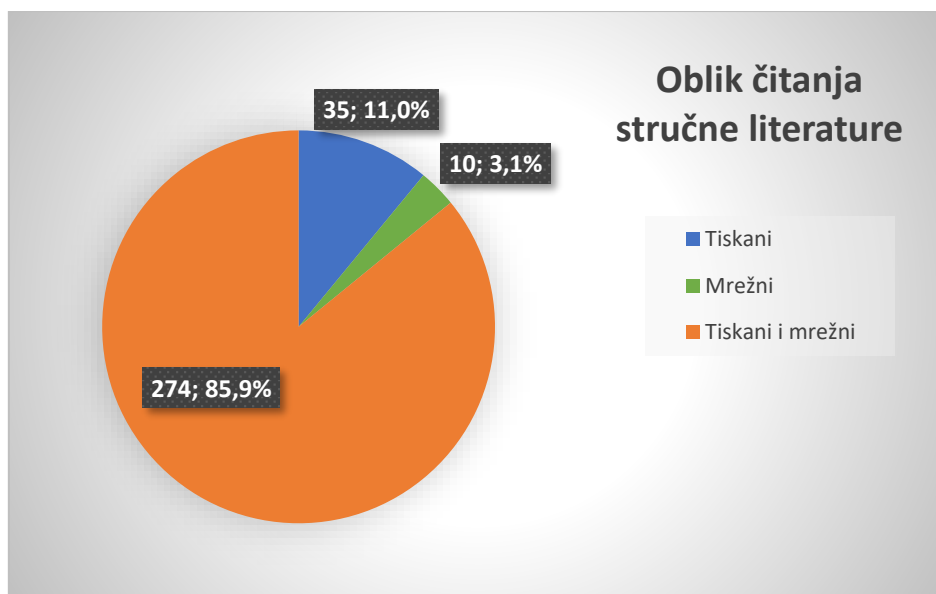
Tablica 3. Prikaz ispitanika prema radnom mjestu

<i>Naziv radnog mjesta</i>	<i>Broj ispitanika</i>	<i>Udio ispitanika</i>
Stručni suradnik školski knjižničar	88	27,58%
Diplomirani knjižničar	43	13,47%
Knjižničar	38	11,91%
Ravnatelj	36	11,28%
Pomoćni knjižničar	19	5,95%
Voditelj odjela/zbirke/službe	15	4,70%
Knjižničar informator	14	4,38%
Voditelj knjižnice	12	3,76%
Katalogizator/klasifikator	4	1,25%
Viši knjižničar	4	1,25%
Odnosi s javnošću	3	0,94%
Nevažeći odgovor	43	13,47%
Ukupno	319	100%

6.2. Rezultati istraživanja

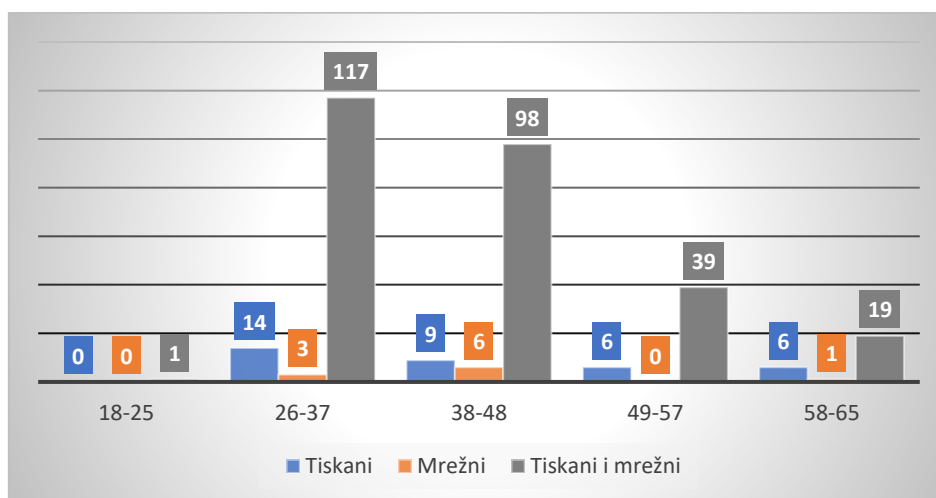
U ovom dijelu rada prikazani su rezultati koji se konkretno tiču informalnog učenja ispitanika. Drugi dio ankete sadrži 9 pitanja kojima je cilj bio istražiti na koji način ispitanici dopunjuju svoja stručna znanja za vrijeme radnog ili slobodnog vremena.

Na pitanje u kojem obliku čitaju stručnu literaturu, ispitanici su u najvećem broju odgovorili da čitaju i u tiskanom i u mrežnom obliku, njih 274 (85,9%), 35 (11%) ispitanika čita stručnu literaturu u tiskanom obliku, a samo 10 (3,1%) ispitanika stručnu literaturu čita samo u mrežnom obliku (slika 5.).

Slika 5. Prikaz ispitanika prema obliku stručne literature koju čitaju

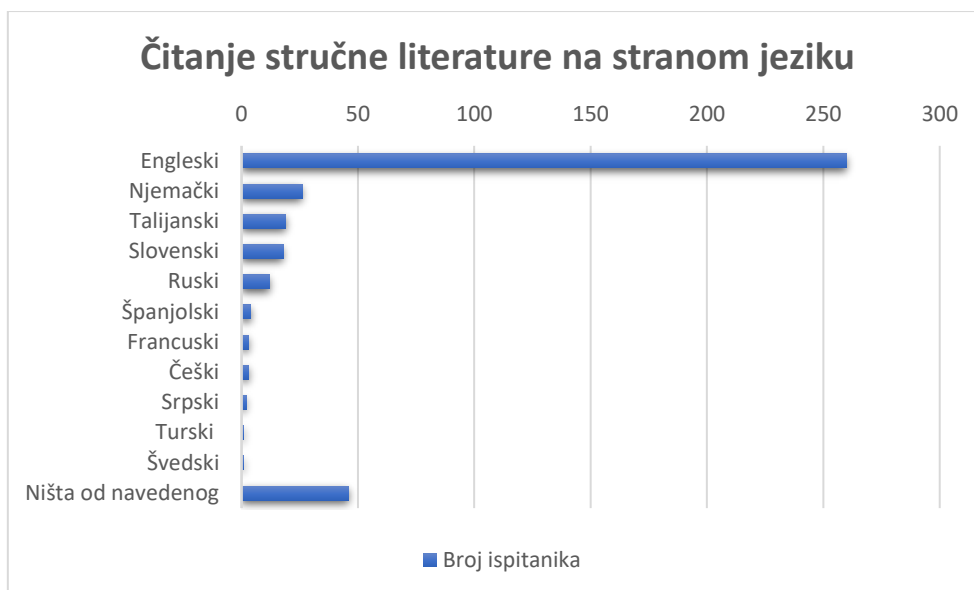
Na slici 6. prikazano je u kojem obliku ispitanici čitaju stručnu literaturu s obzirom na dobnu skupinu.

Slika 6. Prikaz odnosa dobne skupine ispitanika i oblika čitanja stručne literature

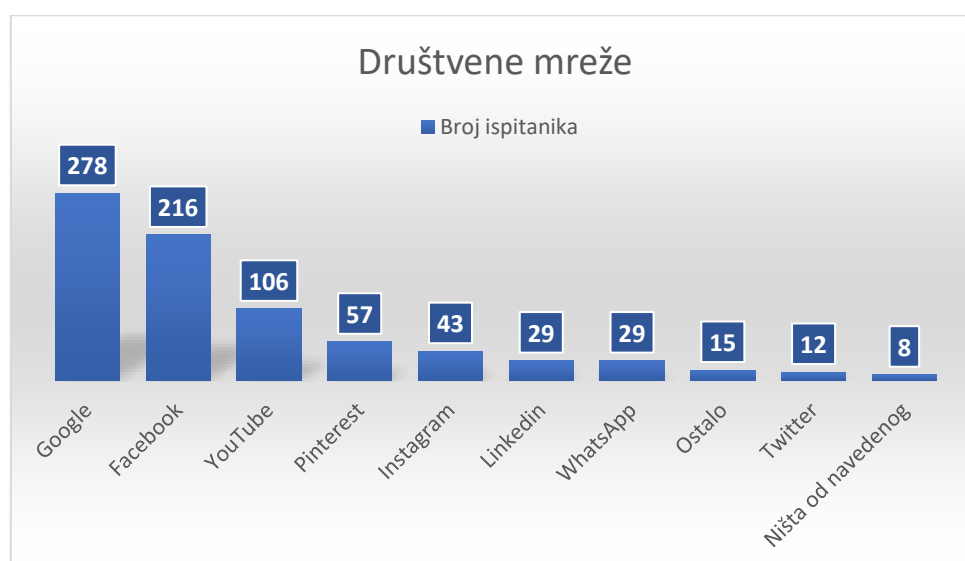
Analiza odgovora pokazala je kako ispitanici svih dobnih skupina u najvećoj mjeri stručnu literaturu čita i u tiskanom i u mrežnom obliku.

Na slici 7. prikazana je analiza odgovora ispitanika o tome na kojim stranim jezicima čitaju stručnu literaturu. Ispitanici su mogli izabrati više odgovora te su imali mogućnost da sami upišu neki drugi strani jezik kojim se služe. Ispitanici u najvećoj mjeri čitaju stručnu literaturu na engleskom, njemačkom, talijanskom, slovenskom i ruskom jeziku. Iz prikupljenih podataka također je vidljivo da veliki broj ispitanika ne čita stručnu literaturu na stranom jeziku.

Slika 7. Prikaz stranih jezika na kojima ispitanici čitaju stručnu literaturu

Pitanjem broj 10 željelo se doznati na kojim društvenim mrežama ispitanici najčešće nalaze relevantne informacije te je bila ponuđena mogućnost odabira više odgovora. Na slici 8 može se vidjeti da ispitanici u najvećoj mjeri koriste Googleove društvene mreže i Facebook.

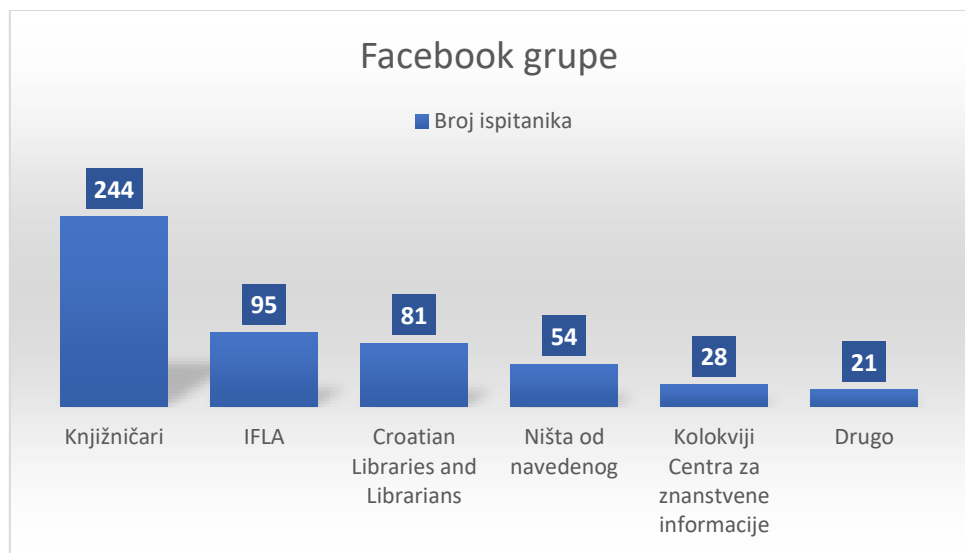
Slika 8. Prikaz praćenja društvenih mreža

Slika 9. prikazuje koje stranice ispitanici najčešće prate na Facebooku. U pitanju je bilo moguće izabrati više odgovora. Rezultati prikazuju da ispitanici najviše prate Facebook stranice Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Facebook stranice Knjižnica grada Zagreba. Pod *Ostalo* ispitanici su naveli da prate stranice drugih gradskih, narodnih i sveučilišnih knjižnica u Hrvatskoj.

Slika 9. Prikaz praćenja Facebook stranica

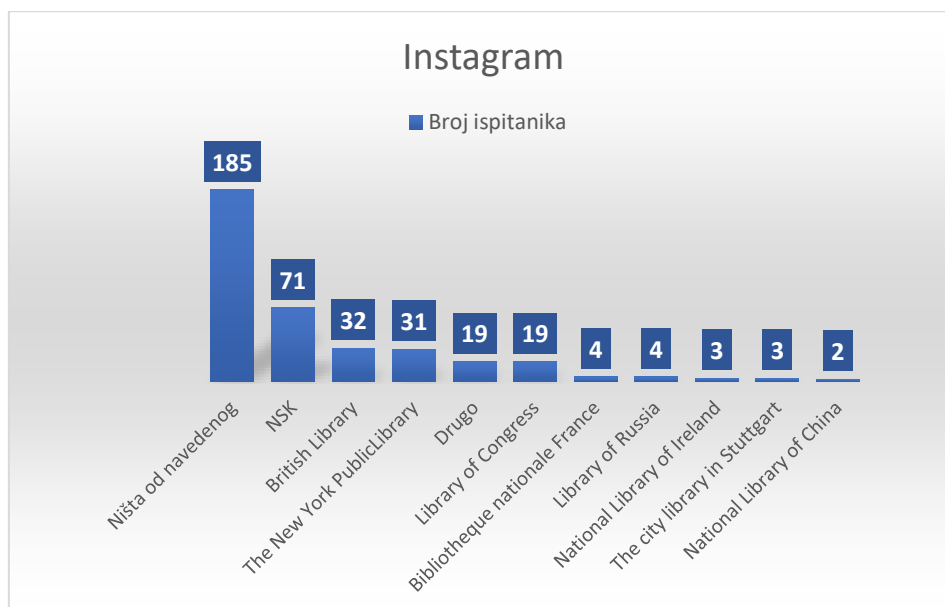
U pitanju broj 12 od ispitanika se tražilo da obilježe grupe koje prate na Facebooku. Ispitanici su također imali mogućnost odabira više odgovora, kao i navesti grupe koje prate, a nisu naznačene u ponuđenim odgovorima. Rezultati prikazani na slici 10 govore da ispitanici najviše prate Facebook grupu Knjižničari (244), zatim slijede IFLA Section Academic and Research Libraries (95), Croatian Libraries and Librarians (81) i Kolokviji centra za znanstvene informacije (28). Rezultati su prikazani na slici 10.

Slika 10. Prikaz praćenja Facebook grupa

Na slici 11. prikazani su rezultati praćenja stranica na Instagramu. Najveći broj ispitanika naznačio je da ne prati ništa od navedenog, njih 185. Tek podosta nakon tog odgovora slijedi

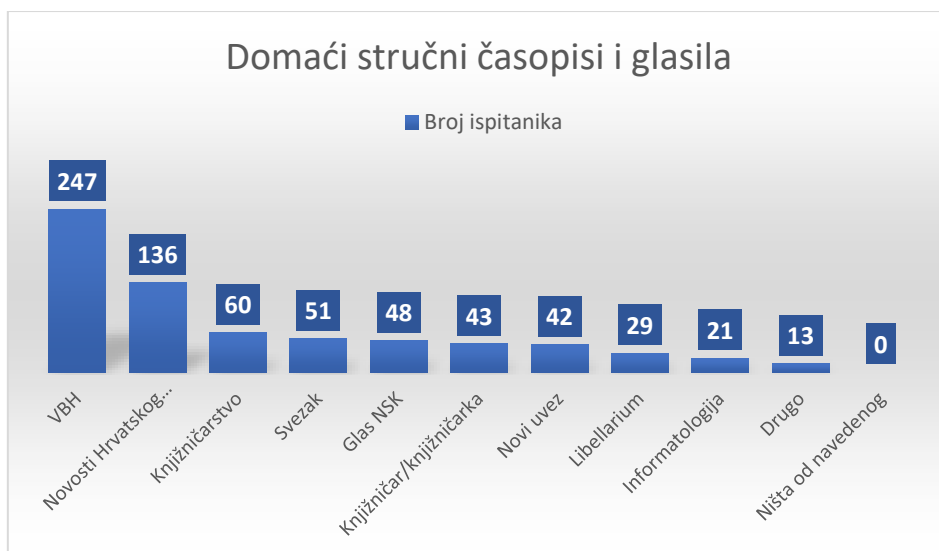
Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, koju prati 71 ispitanik. Rezultat je posebno zanimljiv i iznenađujući, s obzirom na istraživanje koje je provela Arbona o popularnosti društvenih mreža u Hrvatskoj⁶⁰. Istraživanje je pokazalo da je Instagram druga najpopularnija društvena mreža, odmah nakon Facebooka, a njegovi korisnici u najvećoj mjeri pripadaju mlađoj i srednjoj dobnoj skupini.

Slika 11. Prikaz praćenja stranica na Instagramu

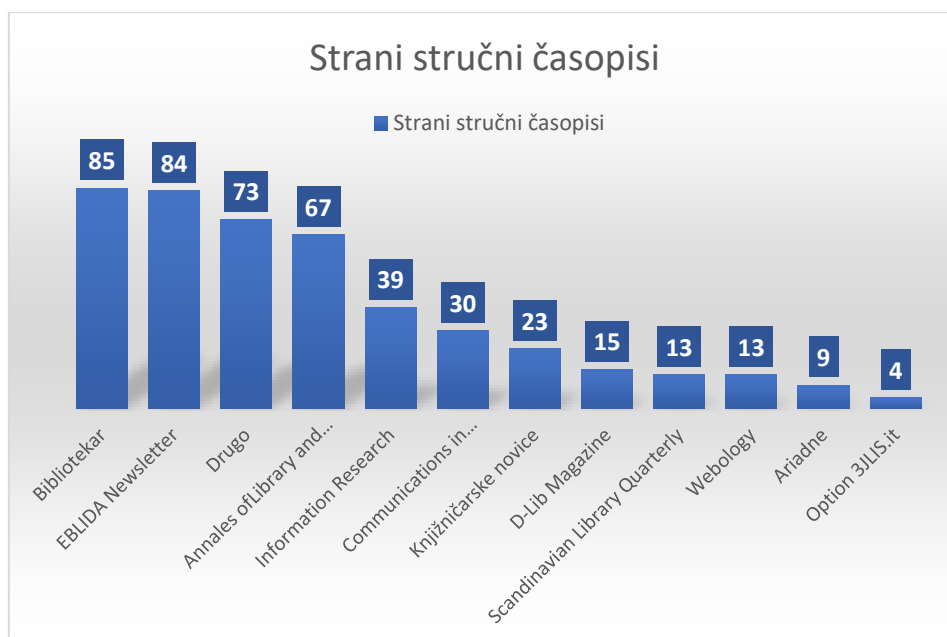
U pitanju koje se odnosi na čitanje domaćih stručnih časopisa i glasila nudila se mogućnost višestrukih odgovora. Najveći broj ispitanika čita Vjesnik bibliotekara Hrvatske (VBH) i Novosti HKD-a. Niti jedan ispitanik nije označio opciju ništa od navedenog, a 13 ispitanika je naznačilo da čita druge domaće stručne časopise i glasila (slika 12.).

⁶⁰ Čizmić, M. Koliko je zapravo Instagram popularan u Hrvatskoj? (2018). // zimo.dnevnik.hr. Dostupno na <https://zimo.dnevnik.hr/clanak/koliko-je-zapravo-instagram-popularan-u-hrvatskoj---516658.html> (8.3.2021.)

Slika 12. Prikaz praćenja domaćih stručnih časopisa i glasila

Pitanje broj 15 dalo je odgovore o tome koje strane stručne časopise ispitanici najčešće čitaju⁶¹. I u ovom pitanju su ispitanici imali mogućnost višestrukih odgovora. Analizom odgovora vidljivo je da ispitanici od stranih stručnih časopisa u najvećoj mjeri čitaju časopise Bibliotekar i EBLIDA Newsletter (slika 13.).

Slika 13. Prikaz praćenja stranih stručnih časopisa

⁶¹ Popis stranih stručnih časopisa za istraživanje preuzet je s mrežnih stranica Knjižnica grada Zagreba. Dostupno na <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica-zbirka-bdi/e-izvori-1199/e-casopisi/2226> (7.1.2021.).

Valja napomenuti da se ispitanici i dalje koriste arhivom časopisa D-Lib Magazine, iako je časopis prestao izlaziti u srpnju 2017. godine.

Slika 14. prikazuje odgovore ispitanika o tome na koji način rješavaju izazove s kojima se susreću na poslu, uz mogućnost višestrukih odgovora. Najveći broj ispitanika, njih 286, naznačilo je da izazove na poslu rješavaju u konzultacijama s kolegama, 272 ispitanika odgovore traži na Internetu, a 226 ispitanika poseže za literaturom iz područja knjižničarstva.

Slika 14. Prikaz načina rješavanja izazova na poslu

7. Rasprava

Rezultati istraživanja pokazali su da ispitanici svih dobnih skupina imaju pretežito jednake navike vezane uz informalno učenje knjižničara u Hrvatskoj.

Na slici 5. prikazana je analiza odgovora ispitanika na pitanje u kojem obliku čitaju stručnu literaturu. Najviše ispitanika odgovorilo je da stručnu literaturu čita i u tiskanom i u mrežnom obliku, njih 85,89%. Odgovor da čitaju u tiskanom obliku izabralo je 10,97% ispitanika, a 3,13% ispitanika je odgovorilo da čita samo u mrežnom obliku. Usporedbom odgovora ispitanika na ovo pitanje s dobnom skupinom kojoj pripadaju, može se zaključiti da je daleko najzastupljeniji oblik čitanja stručne literature unutar svake dobne skupine ispitanika i tiskani i mrežni. Stoga se može odbaciti hipoteza da ispitanici mlađe i srednje dobne skupne češće informalno uče putem interneta, a da se ispitanici starije dobne skupine radije koriste tiskanom literaturom.

U pitanju broj 10 od ispitanika se tražilo da odgovore na kojim društvenim mrežama najčešće nalaze informacije koje su im relevantne, uz mogućnost odabira višestrukog odgovora. Analiza odgovora prikazana je na slici 8., gdje se može vidjeti kako je najviše ispitanika odgovorilo da se koriste Googleom (87,1%). Na temelju rezultata iz ovog pitanja prihvaća se hipoteza da je Google najčešći izvor informalnog učenja ispitanika putem interneta. Google danas predstavlja ne samo tražilicu pomoću koje se “gugla”, već i platformu koja nudi različite aplikacije, kao što su Google prevoditelj, Google Play, Hangouts, Google fotografije, Google karte i sl.

Na slici 8. može se vidjeti kako je Facebook drugi odabir ispitanika na pitanje na kojim društvenim mrežama najčešće nalaze informacije koje su im relevantne. Taj odgovor izabralo je 67,7% ispitanika. Slike 9. i 10. ilustriraju aktivnosti ispitanika po pitanju praćenja službenih Facebook stranica knjižnica u Hrvatskoj te praćenja Facebook grupa koje su vezane uz knjižničarsku struku. Ispitanici su aktivni u praćenju Facebook stranica knjižnica, što je prikazano na slici 9. Najčešće je praćena Facebook stranica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu sa 71,2% odgovora te stranica Knjižnica grada Zagreba s 53,6% odgovora. Svega 11,3% ispitanika ne prati Facebook stranice. Slika 10. prikazuje aktivnosti ispitanika u praćenju ponuđenih Facebook grupa iz područja knjižničarstva. Facebook grupu Knjižničari prati 76,4% ispitanika, dok 17% ispitanika ne prati Facebook grupe. Slijedom navedenoga prihvaća se hipoteza da se u informiranju o novostima u knjižnicama ispitanici najviše koriste Facebookom.

Slika 14. prikazuje na koji način ispitanici rješavaju izazove na poslu, uz mogućnost odabira više odgovora. Odgovor da se u rješavanju izazova na poslu koriste literaturom iz područja knjižničarstva nalazi se na trećem mjestu, a izabralo ga je 71% ispitanika. Konzultacije s kolegama nalaze se na prvom mjestu s 90% odgovora, a Internet je na drugom mjestu s 85,3% odgovora. Na temelju ovih podataka može se reći da je odbačena hipoteza da se ispitanici u rješavanju izazova na poslu rijetko koriste tiskanom literaturom.

8. Zaključak

Obrazovanje knjižničara u Hrvatskoj od samih početaka pa do danas doživjelo je značajne promjene po pitanju organizacije i provedbe obrazovnih programa. Razvojem tehnologija i sve većim zahtjevima društva formalno obrazovanje knjižničara valja nadopunjavati i drugim oblicima obrazovanja. Knjižničari kao informacijski stručnjaci trebaju biti spremni na izazove društveno-ekonomskih promjena i stalnog razvoja tehnologija kako bi se lakše snašli u nepoznatim situacijama s kojima se susreću na poslu, a koje iziskuju stalno usvajanje dodatnih znanja i vještina.

Stoga valja prihvatiti činjenicu da se, u kontekstu cjeloživotnog obrazovanja, uz formalno obrazovanje kompetencije stječu i kroz neformalno obrazovanje i informalno učenje kao odgovor na izazove koje postavlja informacijsko doba. Uči se u svim životnim razdobljima i u svim oblicima u svrhu unaprjeđenja znanja, vještina i sposobnosti, s ciljem da se poveća konkurentnost na tržištu rada i doprinese osobnom razvoju i razvoju zajednice.

Stalno stručno usavršavanje knjižničara u području informacijskih i komunikacijskih znanosti u Hrvatskoj može se prikazati kao strukturirana i planirana aktivnost u cilju nastavka usvajanja i usavršavanja stručnih i osobnih znanja, vještina i sposobnosti. Prema IFLA-nim smjernicama za stalno stručno usavršavanje cjelokupna knjižničarska zajednica (stručnjaci, poslodavci, knjižničarske udruge, profesori knjižničarstava, organizatori izobrazbe) trebaju poduzeti energične korake ka stvaranju pozitivnog ozračja u smjeru informiranja o mogućnostima stalnog stručnog usavršavanja i ohrabrivanju knjižničara na stalno stručno usavršavanje.

Usavršavanje putem CSSU-a je za knjižničare od velike važnosti. Knjižničari i ostali informacijski stručnjaci imaju na raspolaganju godišnji program edukacije koji obuhvaća novosti iz područja knjižničarstva te informacijskih i komunikacijskih znanosti. Tečajevi, online tečajevi i *webinari* omogućuju polaznicima da, osim usvajanja novih, osvježuju i nadopunjuju postojeća znanja i vještine kroz vježbe, radionice i interakciju s predavačima i polaznicima u vidu rasprava, *brainstorminga* i sl.

Analiza rezultata provedenog istraživanja o informalnom učenju knjižničara u Hrvatskoj odbacuje hipotezu da ispitanici mlađe i srednje dobne skupne češće informalno uče putem interneta, a da se ispitanici starije dobne skupine radije koriste tiskanom literaturom, budući da je istraživanje pokazalo kako se, bez obzira na dobnu skupinu, ispitanici podjednako koriste i tiskanom i mrežnom literaturom. Samo manji broj ispitanika preferira korištenje isključivo

jednog oblika literature. Potvrđena je hipoteza da se ispitanici najviše koriste Googleom kao najčešćim izvorom informalnog učenja na internetu. Isto tako, potvrđena je hipoteza da se ispitanici o novostima u knjižnicama najviše koriste Facebookom. Odbačena je hipoteza da se ispitanici u rješavanju izazova na poslu rijetko koriste tiskanom literaturom.

Zaključno, može se reći da informalno učenje ima značajnu ulogu u nadopunjavanju stručnih znanja knjižničara, kao i u rješavanju izazova s kojima se susreću u svakodnevnim profesionalnim situacijama. Knjižničari svih dobnih skupina izuzetno su aktivni u samostalnom informiranju vezanim za struku te imaju slične navike. Isto tako, iz rezultata istraživanja može se zaključiti da knjižničari prate trendove u struci, ne samo u Hrvatskoj već i u inozemstvu.

Na temelju provedenog istraživanja može se zaključiti da postoje mogućnosti za informalno učenje knjižničara u Hrvatskoj, koje oni i koriste. Ispitanici su se odazivali iz svih županija, iz većih i manjih gradova što je pokazatelj rasprostranjenosti internetske mreže, koja je neophodna za informalno učenje putem interneta, kao jednog od najčešćih izvora. Također, valja spomenuti i vrijedno iskustvo kolega, kojima se ispitanici u najvećoj mjeri obraćaju pri rješavanju izazova na poslu, što predstavlja važan dio informalnog učenja knjižničara.

Informalno učenje sve je značajniji dio cjeloživotnog obrazovanja knjižničara u kontekstu održavanja radnih sposobnosti i zapošljivosti. No, službenih podataka i istraživanja o toj temi u Hrvatskoj ima vrlo malo. Isto tako, nema mnogo literature na hrvatskom jeziku koja obrađuje temu informalnog obrazovanja. Stoga bi bilo dobro provesti sustavno istraživanje o informalnom učenju knjižničara, koje može poslužiti knjižničarskoj struci u odgovorima na nadolazeće izazove.

9. Literatura

1. Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara u Republici Hrvatskoj: Program. 2020. // cssu.nsk. Dostupno na <http://cssu.nsk.hr/wp-content/uploads/2020/05/PROGRAM-CSSU-A-2020.pdf> (8.2.2021.).
2. Cjeloživotno obrazovanje u Hrvatskoj – koliko je zaista aktualno?. 2021. // Mentorica.biz. Dostupno na <https://mentorica.biz/pitanja-i-odgovori/osnove-poduzetnistva/cjelozivotno-obrazovanje-92/> (9.1.2021.).
3. Cjeloživotno učenje knjižničara: ishodi učenja i fleksibilnost / Aleksandra Horvat i Dijana Machala. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. 2009.
4. Cjeloživotno učenje i obrazovanje odraslih. 2020. // ASOO. Dostupno na <https://www.asoo.hr/obrazovanje/obrazovanje-odraslih/cjelozivotno-ucenje/> (7.1.2021.).
5. Čizmić, M. Koliko je zapravo Instagram popularan u Hrvatskoj? (2018). // zimo.dnevnik.hr. Dostupno na <https://zimo.dnevnik.hr/clanak/koliko-je-zapravo-instagram-popularan-u-hrvatskoj---516658.html> (8.3.2021.).
6. Filipeti, A. Zastupljenost visokoobrazovanih polaznika u programima trajne izobrazbe Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara u RH // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 62, 1(2019), str. 237-254.
7. Granić, A. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske (PŠŠK). 2018. // knjiznicari.skole.hr. Dostupno na: http://knjiznicari.skole.hr/?news_id=285#mod_news (11.3.2021.).
8. Gruber, A. M. Wired Professional Development: New Librarians Connect Through the Web. // College & Undergraduate Libraries 14, 4(2008), str. 95-102. Dostupno na <https://doi.org/10.1080/10691310802128377> (23.3.2021.).
9. Horvat, A. Knjižničarski studiji u Hrvatskoj. //Okrugli stol o slobodnom pristupu informacijama, 5; Zagreb. Slobodan pristup informacijama i cjeloživotno učenje. Zagreb :Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007., str. 81-86.
10. Hrvatska – obrazovanje odraslih.2018. // EACEA National Policies Platform. Dostupno na: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/adult-education-and-training-14_hr (7.1.2021.).
11. Kitić, M. ...et.al. Cjeloživotno obrazovanje s ciljem postizanja poslovnog napretka i stvaranja financijskih vrijednosti. // Učenje za poduzetništvo 2, 1(2012), str. 53-61. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/192286> (7.1.2021.).
12. Lazzarich, L ; Popović, E. Online tečajevi za knjižničare kao oblik cjeloživotnog učenja. //Vjesnik bibliotekara Hrvatske 48, 1(2005), str. 56-64.
13. Machala, D. Knjižničarske kompetencije: pogled na razvoj profesije. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2015.

14. Machala, D. Stalno stručno usavršavanje knjižničara u Hrvatskoj : prigodom desete obljetnice osnutka Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara u RH. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 1/2 (2013), str. 13-33. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/170249> (2.3.2021.).
15. Machala, Dijana. Usmeno priopćenje (18.3.2021.).
16. Pervan, M. Informalno učenje kao učenje budućnosti. 2019. // epale.ec.europa.eu. Dostupno na <https://epale.ec.europa.eu/hr/blog/informalno-ucenje-kao-ucenje-buducnosti> (15.3.2021.).
17. Pastuović, N. Cjeloživotno učenje i promjene u školovanju. // Odgojne znanosti 10, 2(2008.), str. 253-267. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/46484> (9.1.2021.).
18. Pešić, S. Neformalno obrazovanje: razine i modeli, 2017. // profil-klett. Dostupno na <https://www.profil-klett.hr/neformalno-obrazovanje-razine-i-modeli> (8.2.2021.).
19. Pojmovnik: Formalno obrazovanje. // Tjedan cjeloživotnog učenja. Dostupno na: <http://www.cjelozivotno-ucenje.hr/pojmovnik/> (12.1.2021.)
20. Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci: NN 28/11, 16/14, 60/14 – Ispravak, 47/17. // propisi.hr. Dostupno na: <http://www.propisi.hr/print.php?id=6047> (8.3.2021.).
21. Priopćenje: Knjižnice u 2019. // Hrvatski zavod za statistiku Republike Hrvatske 57, 8.3.1. (rujan 2020.). Dostupno na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/08-03-01_01_2020.htm (15.2.2021.).
22. Rogić, A.M. Značenja cjeloživotnog učenja u kontekstu međunarodnih tijela i organizacija. // Acta Iadertina 11, (2014), str. 49-67. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/280172> (7.1.2021.).
23. Stančin-Rošić, D. Hrvatsko knjižničarsko društvo: rad od pedesetih do danas. // Hrvatsko knjižničarsko društvo 1940.-2000. / uredila Daniela Živković... et al. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2000. Str. 23.
24. Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazišta. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2008. Str. 13-14.
25. Švenda-Radeljak, K. Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva. Zagreb :Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018.
26. What is a Webinar? The Simplest Explanation You Will Get. // YouTube 20.7.2020. Dostupno na <https://www.youtube.com/watch?v=dZBX54MA700> (5.3.2021.).

Popis slika

Slika 1. Prikaz udjela ispitanika prema spolu.....	25
Slika 2. Prikaz ispitanika prema stupnju obrazovanja.....	27
Slika 3. Prikaz ispitanika prema stručnim zvanjima.....	28
Slika 4. Vrste knjižnica u kojima rade ispitanici.....	28
Slika 5. Prikaz ispitanika prema obliku stručne literature koju čitaju.....	30
Slika 6. Prikaz odnosa dobne skupine ispitanika i oblika čitanja stručne literature.....	30
Slika 7. Prikaz stranih jezika na kojima ispitanici čitaju stručnu literature.....	31
Slika 8. Prikaz praćenja društvenih mreža.....	31
Slika 9. Prikaz praćenja Facebook stranica.....	32
Slika 10. Prikaz praćenja Facebook grupa.....	32
Slika 11. Prikaz praćenja stranica na Instagramu.....	33
Slika 12. Prikaz praćenja domaćih stručnih časopisa i glasila.....	34
Slika 13. Prikaz praćenja stranih stručnih časopisa.....	34
Slika 14. Prikaz načina rješavanja izazova na poslu.....	35

Popis tablica

Tablica 1. Prikaz ispitanika prema dobnim skupinama.....	25
Tablica 2. Prikaz ispitanika po županijama.....	26
Tablica 3. Prikaz ispitanika prema radnom mjestu.....	29

Prilozi

Prilog 1. – Anketa koju su popunjavali ispitanici

Odjeljak 1 od 2

Informalno učenje knjižničara #1

Poštovane kolegice i kolege, apsolvant sam izvanrednog studija bibliotekarstva na FFZG-u. U svrhu izrade diplomskog rada napravio bih istraživanje čiji je cilj doznati kojim se izvorima knjižničari služe u samostalnom informiranju ili učenju. Anketa je u potpunosti anonimna i neće Vam oduzeti više od 5 minuta Vašeg vremena. Unaprijed hvala na suradnji.

1. Spol. *

Muško

Žensko

2. Starosna dob. *

18 - 25

26 - 37

38 - 48

49 - 57

58 - 65

3. Lokacija knjižnice u kojoj radite - naziv grada ili mjesta (ne pisati adresu). *

Tekst kratkog odgovora

4. Stupanj obrazovanja. *

- SSS
- VŠS
- prvostupnik/ca
- VSS
- magistar/ica struke
- MR. SC.
- DR. SC.

5. Stručno zvanje. *

- Pomoćni knjižničar
- Knjižničar (Prvostupnik knjižničarstva)
- Diplomirani knjižničar
- Stručni suradnik knjižničar
- Viši knjižničar
- Knjižničarski savjetnik
- Other...

6. Vrsta knjižnice u kojoj radite. *

- Specijalna (stručna) knjižnica
- Školska knjižnica
- Narodna knjižnica
- Općeznanstvena knjižnica
- Visokoškolska knjižnica
- Nacionalna knjižnica

7. Naziv Vašeg radnog mjesta: *

Short answer text

Odjeljak 2 od 2

Informalno učenje knjižničara #2

Opis (po izboru)

8. U kojem obliku čitate stručnu literaturu? *

- Tiskanom
- Mrežnom
- Tiskanom i mrežnom
- Ostalo...

9. Osim na hrvatskom jeziku, stručnu literaturu čitate i na (moguće je odabrati više odgovora): *

- Engleskom jeziku
- Francuskom jeziku
- Talijanskom jeziku
- Ruskom jeziku
- Njemačkom jeziku
- Češkom jeziku
- Slovenskom jeziku
- Španjolskom jeziku
- Ništa od navedenog
- Other...

10. Na kojim društvenim mrežama najčešće nalazite informacije koje su vam relevantne? *
Moguće je odabrati više odgovora.

- Google
- Instagram
- Facebook
- YouTube
- Twitter
- LinkedIn
- Pinterest
- WhatsApp
- Ništa od navedenog
- Other...

11. Na Facebooku najčešće pratite ove stranice (moguće je odabrati više odgovora): *

- Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci
- Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
- Sveučilišna knjižnica u Splitu
- Knjižnica Filozofskog fakulteta u Zagrebu
- Gradska knjižnica Zadar
- Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek
- Gradska knjižnica Marka Marulića Split
- Sveučilišna knjižnica Pula
- Dubrovačke knjižnice / Dubrovnik libraries
- Knjižnice grada Zagreba
- Knjižnica i čitaonica "Fran Galović" Koprivnica
- Ništa od navedenog
- Other...

⋮

12. Na Facebooku najčešće pratite ove grupe (moguće je odabrati više odgovora): *

- IFLA Section Academic and Research Libraries
- Knjižničari
- Kolokviji Centra za znanstvene informacije
- Croatian Libraries and Librarians
- Ništa od navedenog
- Other...

13. Na Instagramu najčešće pratite (moguće je odabrati više odgovora): *

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

Library of Congress

British Library

Library of Russia

The city library in Stuttgart

Bibliothèque nationale France

National Library of Ireland

National Library of China

The New York Public Library

Ništa od navedenog

Other...

14. Koje domaće stručne knjižničarske časopise i glasila najčešće čitate? Moguće je odabrati više *
odgovora.

- Vjesnik bibliotekara Hrvatske
- Novosti Hrvatskog knjižničarskog društva
- Glas NSK : časopis Nacionalne i sveučilišne knjižnice
- Informatologia
- Libellarium : časopis za povijest pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova
- Knjižničar/knjižničarka : časopis Knjižničarskog društva Rijeka
- Knjižničarstvo : glasnik Društva knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema
- Novi uvez : glasilo Zagrebačkog knjižničarskog društva
- Svezak : časopis Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja
- Ništa od navedenog
- Other...

15. Koje strane stručne knjižničarske časopise i glasila najčešće čitate? Moguće je odabrati više odgovora. *

- Annals of Library and Information Studies (ALIS)
- Ariadne
- Option 3JLIS.it - Italian Journal of Library and Information Science
- Bibliotekar
- Communications in Information Literacy
- Information Research
- D-Lib Magazine
- EBLIDA Newsletter
- Knjižničarske novice
- Scandinavian Library Quarterly
- Webology
- Other...
.....

16. Na koji način najčešće rješavate izazove s kojima se susrećete na poslu? Moguće je odabrati više odgovora. *

- Internet
- Literatura iz područja knjižničarstva
- Organizirana okupljanja knjižničara
- Predavanja
- Konzultacije s nadređenima
- Konzultacije s kolegama
- Ništa od navedenog
- Other...

Stalno stručno usavršavanje knjižničara u Hrvatskoj

Sažetak

Glavni čimbenik koji utječe na status i prepoznatljivost knjižničarske struke, njen imidž i ugled je obrazovanje. U prošlosti knjižnice su bile prvi izvor knjižničnog obrazovanja, a i danas imaju veliki utjecaj na obrazovanje i osposobljavanje knjižničara. U kontekstu cjeloživotnog učenja svi dionici u procesu obrazovanja i/ili osposobljavanja imaju svoje uloge i važnost. Stalno stručno usavršavanje u području informacijskih i komunikacijskih znanosti je proces koji radi na održavanju i usavršavanju profesionalnih znanja te vještina i kompetencija knjižničara kroz različite aktivnosti učenja koje se pojavljuju za vrijeme trajanja karijere.

Istraživanje, čiji je cilj bilo doznati kojim se izvorima knjižničari služe u samostalnom informiranju ili učenju, provodilo se od početka siječnja do kraja veljače 2021. godine. Kao instrument istraživanja poslužila je anketa na platformi Google forms (obraci). Ciljana skupina ispitanika bili su knjižničari zaposleni u jednoj od knjižnica u Hrvatskoj. Ispitanicima je poveznica za ispunjavanje ankete prosljeđena putem službenih adresa elektroničke pošte knjižnica, Facebook grupe *Knjižničari* i službenih stranica knjižnica na Facebooku. Anketa se sastojala od 16 obveznih pitanja zatvorenog tipa, a bila je podijeljena na dva dijela, opći i stručni. Anketu je u konačnici ispunilo 319 ispitanika.

Ključne riječi: stalno stručno usavršavanje, knjižničari, istraživanje, informalno učenje, anketa

Continuous professional development of librarians in Croatia

Summary

The main factor influencing the status and recognition of the library profession, its image, and reputation is education. In the past, libraries were the first source of library education, and even today they have a major impact on the education and training of librarians. In the context of lifelong learning, all stakeholders in the education and/or training process have their roles and importance. Continuing professional development in the field of information and communication sciences is a process that works to maintain and improve the professional knowledge and skills and competencies of librarians through various learning activities that occur during their career.

The research, which aimed to find out which sources librarians use in self informing or learning, was conducted from the beginning of January to the end of February 2021. A survey on the Google forms platform served as a research instrument. The target group of respondents was librarians employed in one of the libraries in Croatia. Respondents were provided with a link to complete the survey via official e-mail addresses of the libraries, Facebook group *The Librarians*, and the official Facebook pages of the libraries. The survey consisted of 16 mandatory closed-ended questions and was divided into two parts, general and professional. The survey was finally completed by 319 respondents.

Key words: continuing professional development, librarians, research, informal learning, survey